

Nord-Salten

Rekruttering til småsamfunn

Småsamfunnsanalyse
med fokus på kjønn og livsfase

Av
Maria Monasdatter Almli og Lindis Sloan

KUN senter for kunnskap og likestilling
2009

Forord

KUN senter for kunnskap og likestilling (tidl. Kvinneuniversitetet Nord) har siden 1991 arbeidet med kjønn- og likestillingsspørsmål, særlig knyttet til levekår i rurale strøk. I tillegg til desentraliserte utdanningstilbud og kompetansehevende tiltak, har KUN ledet prosjekter som har fokusert bl.a på landbruk, skoleverk, lokalpolitikk og ressursbaserte næringer.

Våren 2007 arbeidet KUN for å få dratt de tre Nord-Salten-kommunene med i et samarbeidsprosjekt om samfunnsutvikling og omdømme for kommunene. Prosjektets vei har vært lang og innholdet har endret seg underveis ettersom deltakere og bidragsyttere har hatt påvirkning på innhold og aktiviteter. I bunnen ligger det et arbeid fra KUN, som har brukt ressurser på å analysere samfunnet. Hva skjuler seg bak tall og statistikker? Hvordan opplever kvinner og menn *egentlig* bo- og levevilkår i Nord-Salten? Resultatene fra undersøkelsen er samlet i denne sluttrapporten.

KUNs analyse av Nord-Salten er todelt:

- Dokumentanalyse: KUN har sett nærmere på tall og statistikk for Nord-Salten og søkt forklaring bak tallene i likestillingsindeksen.
- Kvalitativ analyse: KUN har intervjuet et bredt utvalg av befolkningen i Nord-Salten for å analysere bo- og levevilkår for kvinner og menn i kommunene.

I tillegg inneholder rapporten delrapporter fra bl.a. Rekrutteringsportalen og ”Skutvik Spektrum”, underprosjekter som har pågått i prosjektperioden, delvis støttet av midler som er tildelt ”Rekrutteringsprosjektet for Nord-Salten”. Bilder i rapporten er hentet fra en fotokonkurranse prosjektet gjennomførte i tilknytning til Sagaspilluka i Steigen i 2009.

Prosjektet har vært finansiert av Sparebank1 Nord-Norge, Nordland Fylkeskommune, Steigen kommune og Hamarøy kommune.

Medlemmer i styringsgruppa har vært fra kommunal ledelse, kulturskolene, Avis Nord-Salten, Nord-Salten kraftlag, Mainstream og Norwegian Crystallites. Det er avholdt 3 møter i styringsgruppa. Videre har det vært avholdt møter med representanter for næringslivet i de tre kommunene for å informere om prosjektet og for å få innspill til videre arbeid og til underprosjektene.

Det å møtes i småsamfunn krever at vi flytter folk mot strømmen. Torunn Baade Aalstad

Innhold

Sammendrag.....	4
1. Nord-Salten i tall og tabell	6
1.1 Metode: Dokumentanalyse.....	6
1.1.1 De harde fakta.....	6
1.1.2 Befolkningsutvikling	7
1.2 Arbeidsliv.....	10
1.3 Utdanningsnivå	12
1.4 Likestilling som basis for samfunnsanalyse.....	14
1.4.1 Likestillingsindeks for Nord-Salten 2008.....	15
1.4.2 Likestillingsindeks for Nord-Salten 2009.....	16
1.5 Rekrutteringsportalen for Nord-Salten.....	17
1.6 Skutvik Spektrum.....	19
2 Lokalsamfunnsanalyse med fokus på kjønn og livsfase	21
2.1.1 Om småsamfunnsanalysen.....	21
2.1.2 Metode: Kvalitative intervju.....	21
2.1.3 Utvalg	22
2.2 Hva er Nord-Salten?.....	23
2.2.1 Opplevelsen av å bo perifert	24
2.2.2 Handlingsvaner	25
2.2.3 Benyttelse av kulturtilbud.....	25
2.2.4 Hva skjer 'a?	26
2.2.5 Sosialt miljø i Nord-Salten	27
2.2.6 Kjønn, etnisitet og sosial klasse.....	28
2.2.7 Heterogen sosialisering – spesielt for småsamfunn?	29
2.2.8 Besøksvaner	30
2.3 Flytting til regionen.....	31
2.3.1 Respons på valg om å flytte til regionen	31
2.4 Hvordan er det å være ung i regionen i dag?	32
2.4.1 Informantenes egen oppvekst	33
2.4.2 Fritidsmuligheter.....	33
2.5 Jobbmuligheter.....	34
2.6 Politikk, velferd og infrastruktur.....	36
2.7 Hvordan omtales regionen?.....	37
2.8 De utflyttedes syn på regionen.....	38
2.9 For og imot.....	38
2.9.1 3 grunner til å bo i Nord-Salten	38
2.9.2 3 grunner til ikke å bo i Nord-Salten	39
2.10 Fremtidsvisjoner for regionen	40
Resultater fra gruppediskusjonen på Romjultreff i Steigen, 2009.....	42
2.11 Hvem er småsamfunnsinnbyggeren	45
2.11.1 Frihet og trygghet	45
2.11.2 Fleksibilitet en forutsetning for gode vilkår	46
Etterord:.....	47
Litteratur.....	49

Sammendrag

Den kvantitative delen av undersøkelsen speiler trekk ved Nord-Salten-kommunene som småsamfunn. Befolkningsutviklingen er negativ, det er kvinneunderskudd i den reproduktive aldersgruppen og en aldrende befolkning. Arbeidslivet er forholdsvis ensartet (om enn variert mellom kommunene) og svært kjønnsdelt, og utdanningsnivået hos innbyggerne er forholdsvis lavt. På likestillingsindeksen 2008 kommer alle tre kommunene svært dårlig ut. Hamarøys posisjon er svært forbedret i 2009-utgaven, mens Steigen og Tysfjord havner i dårligste kategori finner vi faktisk Hamarøy blant de 5% beste kommunene i landet.

Videre har vi inkludert rapporter fra to underprosjekter som delvis har vært finansiert gjennom prosjektet Rekruttering til Småsamfunn, "Nord-Salten-portalen" og "Skutvik Spektrum". "Romjultreffet 2009" i Steigen er inkludert med reportasjen som sto i Lokalavisa Nord-Salten i etterkant, samt et sammendrag av svarene som ble gitt av diskusjonsgruppene.

Del to av rapporten er viet Småsamfunnsanalysen Maria Monasdatter Almli har utført for KUN. Den er basert på intervjuer med et utvalg informanter fra de tre kommunene, utført i desember 2009 og januar 2010. Fokus er på Nord-Salten som region, opplevelsen av å bo her, ha flyttet hit eller å ha flyttet herfra. Informantene oppgir at regionen er geografisk stor og oppsplittet i små bygder, noe som gjenspeiles i det sosiale. Flere beskriver og problematiserer hvordan innbyggerne i alle kommunene er bygdeorienterte, og at dette kan være til hinder for samarbeid og utvikling av kommunene og regionen som helhet. Det er liten stedlig identitet knyttet til Nord-Salten som region, informantenes identitetsfølelse er knyttet til kommune eller hjemsted, kanskje spesielt bygda vedkommende bor i eller har vokst opp i. De geografisk store avstandene og til dels den dårlige veistandarden hindrer sosialt samvær over de etablerte - men imaginære - grensene.

Alle kjenner og aksepterer imidlertid Nord-Salten som politisk og administrativ region, og anser det at alle er i samme båt, med like problemstillinger og utfordringer knyttet til periferiposisjon og befolknings- og næringsutvikling. De fysiske avstandene oppleves imidlertid ikke som noe problem i informantenes hverdag, de løser problemer som måtte oppstå ved hjelp av teknologi og sosialt nettverk og later til å ha stolthet knyttet til nettopp disse evnene. Det understrekes stadig at man må være selvhjulpen og initiativrik for å kunne bo i Nord-Salten, de som ikke passer til å bo her er de som forventer å få alt opp i hendene.

Informantene holder seg oppdatert om hva som skjer av sosiale tilbud, kulturevents og slikt gjennom ulike kanaler som Facebook, Lokalavisa og ryktebørsen lokalt, og understreker at det sosiale livet er en av de gode sidene ved livet i Nord-Salten. Sosial heterogenitet, det at man mer eller mindre frivillig har et sosialt liv med mennesker på tvers av vanlige sosiale skillelinjer, anses som en fordel av flere av informantene. - *Man blir litt som poteten.*

Det samme sitatet illustrerer informantenes beretninger om arbeidsliv. Overraskende nok opplever de å ha gode jobbmuligheter i Nord-Salten. Vel og merke om man er litt fleksibel og "tar det som byr seg". Arbeidsmarkedet i regionen gir kanskje ikke muligheten til å utvikle spisskompetanse i særlig grad, men gir andre muligheter og kanskje bredere kompetanse enn arbeidsmarkedet i en by ville gitt.

Funnene i undersøkelsen understreker at Nord-Salten sees som et godt sted å vokse opp, særlig når intervjuobjektene skal beskrive sin egen oppvekst i regionen. Det snakkes en del om hvordan ting har endret seg, at ungene i dag er under strengere kontroll enn de selv mener å ha vært, og det er bekymring over at det ikke satses nok på barn og unge fra kommunenes side. Hvis ungdommene bare opplever livet i Nord-Salten som kjedelig og lite givende, vil de da klare å se de fordelene med å bo her som informantene selv mener å se? Vil de ønske å komme hit med egne familier og etablere seg?

1. plass, Åpen Klasse: "Skaperlyst" av Synøve L. Breivik

1. Nord-Salten i tall og tabell

Del 1 i rapporten presenterer fakta og statistikk utarbeidet av KUN, som samlet vil gi et bredt inntrykk av Nord-Saltensamfunnet. Dette vil i neste omgang utgjøre en ramme for å forstå perspektivene og analysene som legges frem i rapportens del 2, småsamfunnsanalyse av regionen.

1.1 Metode: Dokumentanalyse

Bakgrunns materialet til del 1 i rapporten er innhentet fra diverse skriftlige kilder, angitt med referanser fortløpende i tekst. Særlig har Statistisk sentralbyrås *Statistikkbanken* vært til stor nytte (www.ssb.no). Noen av avisoppslagene i *Lokalavisa Nord-Salten* i forbindelse med prosjektet er dessuten innlemmet i sin helhet.

1.1.1 De harde fakta

Nord-Salten er en geografisk region bestående av kommunene Steigen, Hamarøy og Tysfjord. Samlet sett utgjør arealet for regionen 3502 km², og med et folketall på totalt 6450 personer (pr. 01.01.2009), betyr det relativt god plass per hode. Det finnes ikke ett senter for regionen som helhet, men hver kommune har eget kommunesentra. Utover dette er bosettingen langt på vei samlet i andre tettsteder og bygder – som i flere tilfeller er like store som kommunesentrene befolkningsmessig. Ellers er det slik at Nord-Salten:

- Ligger midt mellom Bodø, Lofoten og Narvik.
- Har Norges eneste fergestrekning på E6.
- Har tre fergesamband, hurtigbåt til Lofoten og Bodø og landingsstripe for småfly (Nytt av 2009, og ingen fly i rutetrafikk).
- Regionen har 12 grunnskoler, 1 videregående skole, verdens eneste lulesamiske senter og ett av to kvinneuniversiteter i Norge.
- Her finnes også Norges nasjonalfjell, Stetind.
- Det er 237 km² ferskvann i regionen...
- ... og 28 km² med evig is og snø.
- Regionen har 2611 km kystlinje (Norges riksgrense er på 2562 km, og hele fastlandet er 2650 km langt).
- Det er 1028 km vei i regionen, herav 75 km E6.
- Det er ca. 730 registrerte bedrifter i regionen.
- Det er 165 registrerte lag og foreninger i de tre kommunene.

(Informasjon hentet fra <http://nordsaltenportalen.no/om>)

1.1.2 Befolkningsutvikling

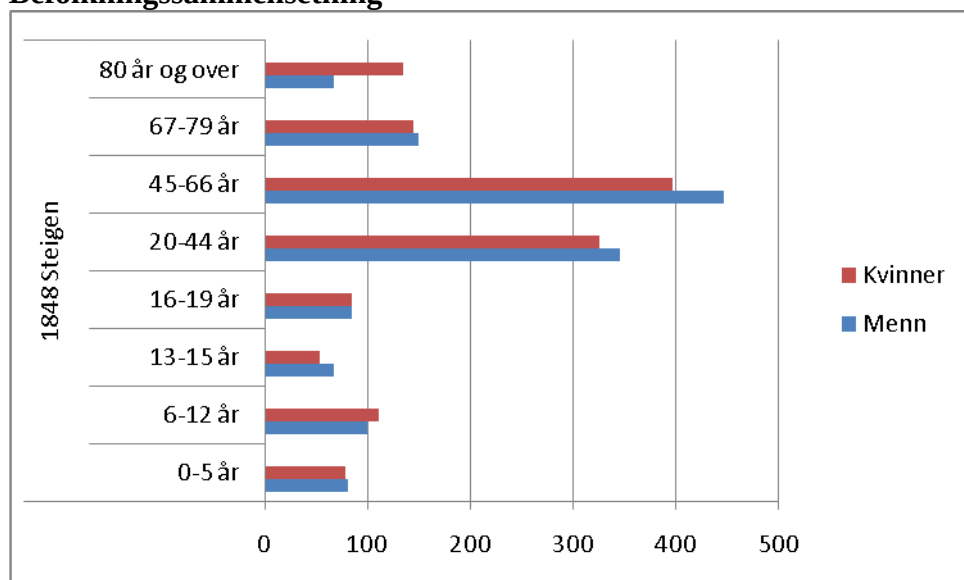
Når det gjelder befolkningsutvikling, er Nord-Salten lik de fleste nord-atlantiske distriktssamfunn; de tynnes gradvis ut til fordel for økt sentralisering. Forklaring bak utviklingen kan leses ut av Tabell 1, mens befolkningssammensetning kan forstås ut av avsnittene under.

	Steigen	Hamarøy	Tysfjord
Folkemengde	2672	1761	2028
Levendefødte	27	10	20
Døde	46	20	19
Fødselsoverskudd	-19	-10	1
Innflyttinger	106	93	108
Utflyttinger	94	91	92
Nettoinnflytting	12	2	16
Folketilvekst	-7	-7	18
31.12.2008	2665	1754	2046

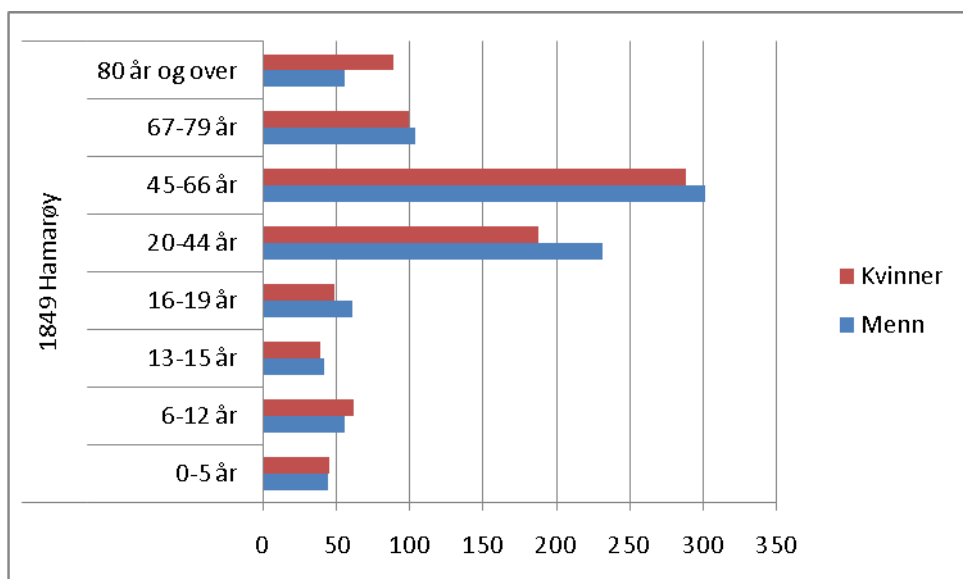
Tabell 1. Folkemengde 1. januar og endringer i kalenderåret (2008)

Tallene i tabellen over er ganske typiske for regionen. Det svinger fra år til år hvor stor til- og fraflytting er, men fødselstallene er typisk lavere enn dødstallet og netto folketilvekst i stor grad negativ.

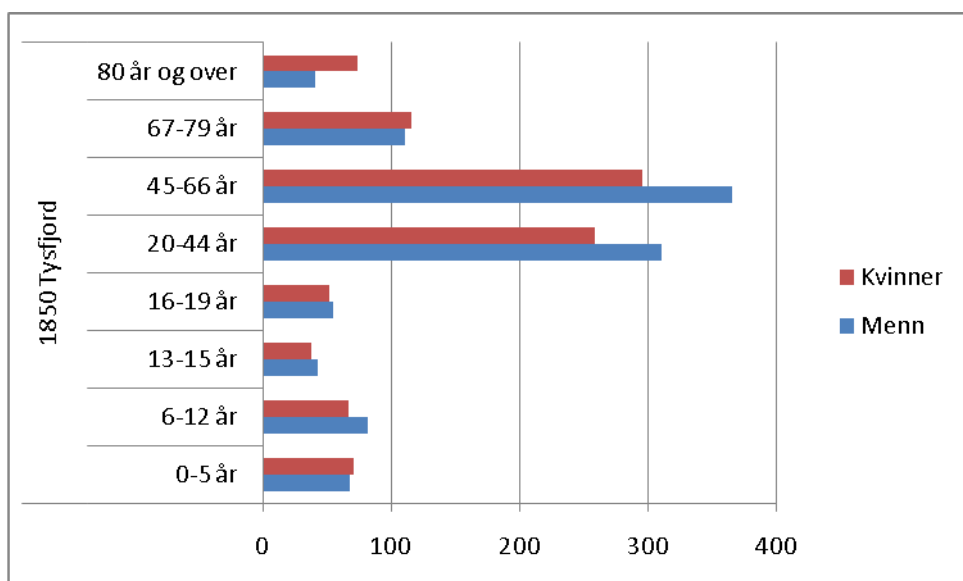
Befolkningssammensetning

Figur: Befolkning fordelt på kjønn og alder. Steigen 2009. Kilde SSB.no

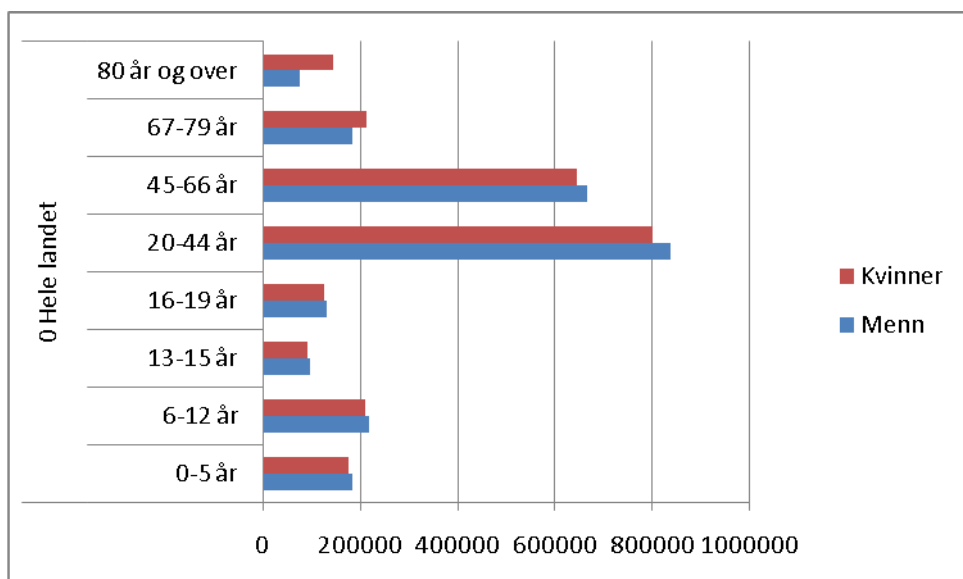

Figur: Befolkning fordelt på kjønn og alder. Hamarøy 2009. Kilde SSB.no

Figur: Befolkning fordelt på kjønn og alder. Tysfjord 2009. Kilde SSB.no

Som det framgår av figurene er befolkningssammensetningen i de tre kommunene nokså lik. Det er kvinneflertall i aldersgruppen 80 år og over og for Steigen og Hamarøys tilfelle også i aldersgruppen 6-12 år, ellers er det flere menn enn kvinner i alle aldersklassene. Særlig i aldersgruppen 20-44 og 45-66 er det stort ”kvinneunderskudd”, og som det framgår av figuren under som viser tallene for hele landet er dette markert større enn det ”burde” være.

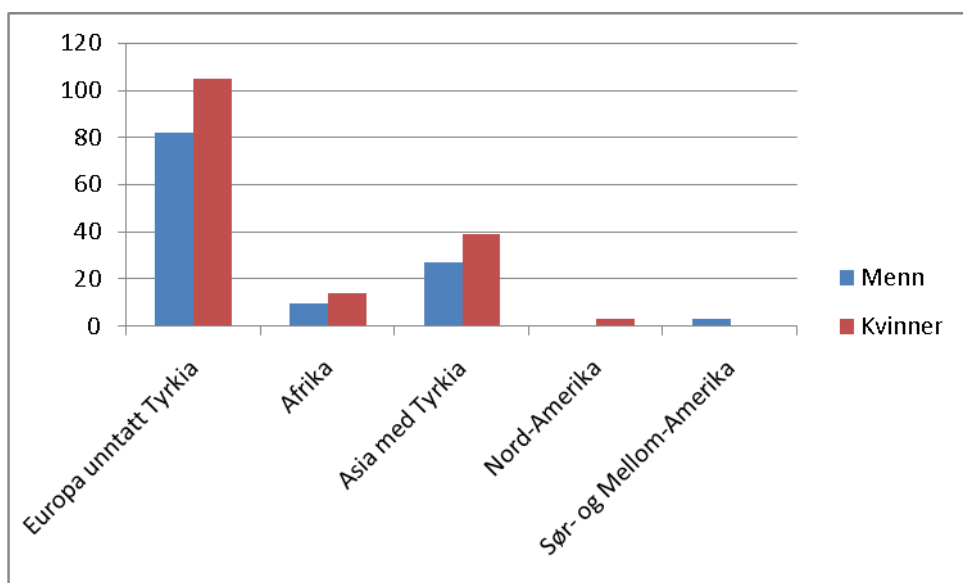

Figur: Befolkning fordelt på kjønn og alder. Hele landet 2009. Kilde SSB.no

Innvandrerbefolkningen

I 1970 bodde det 40 innbyggere i Nord-Salten som (for å følge SSBs definisjon) ikke var født i Norge eller hadde norske foreldre. 3 av disse var av asiatisk opprinnelse, resten kom fra Europa eller Nord-Amerika.

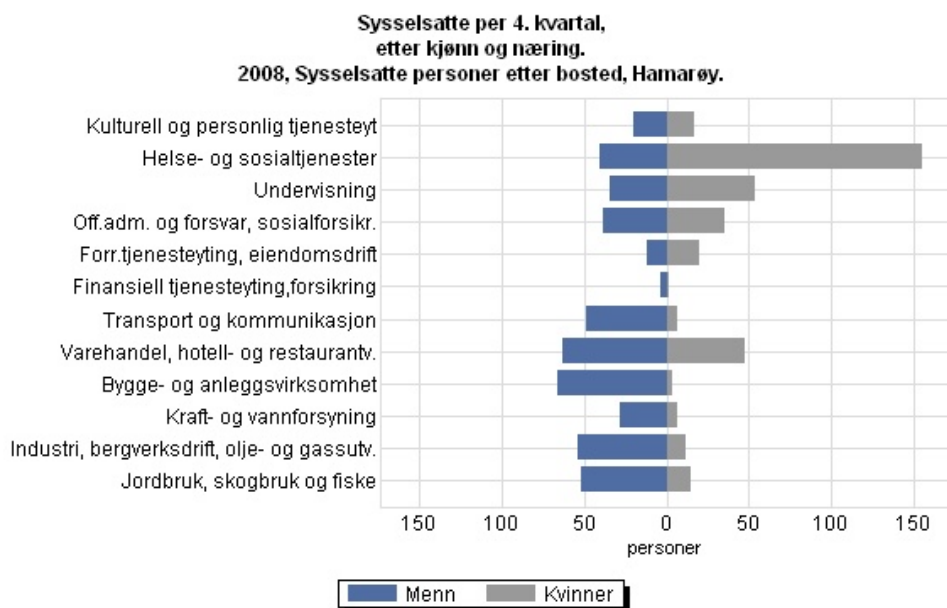
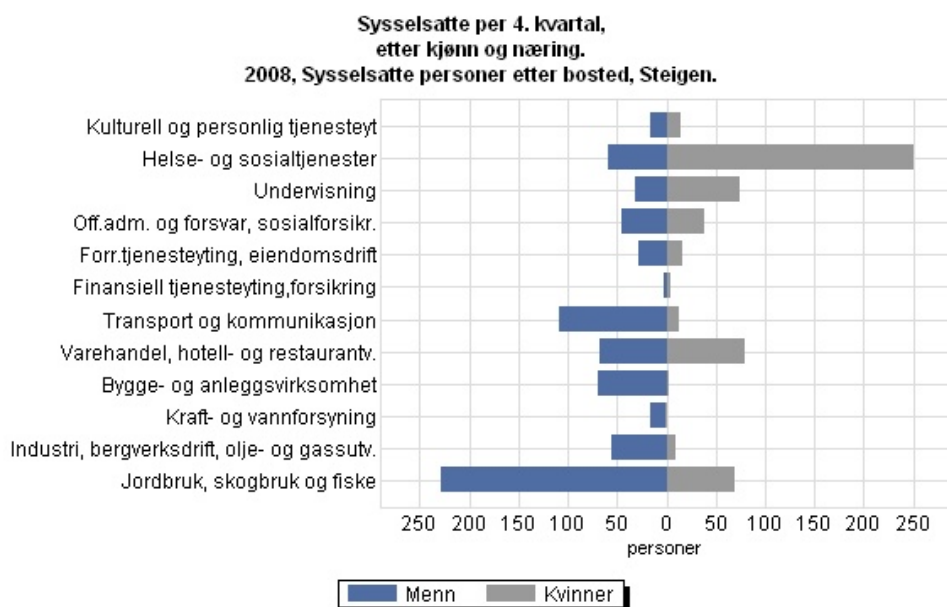
I 2008 er situasjonen en helt annen. 283 av regionens innbyggere har ikke-norsk bakgrunn, og selv om det store flertallet fortsatt har bakgrunn fra Europa er en stadig større andel fra Asia. Dette gjelder i særdeleshet kvinner. Mens det er 122 menn med innvandrerbakgrunn i regionen er det 161 kvinner.

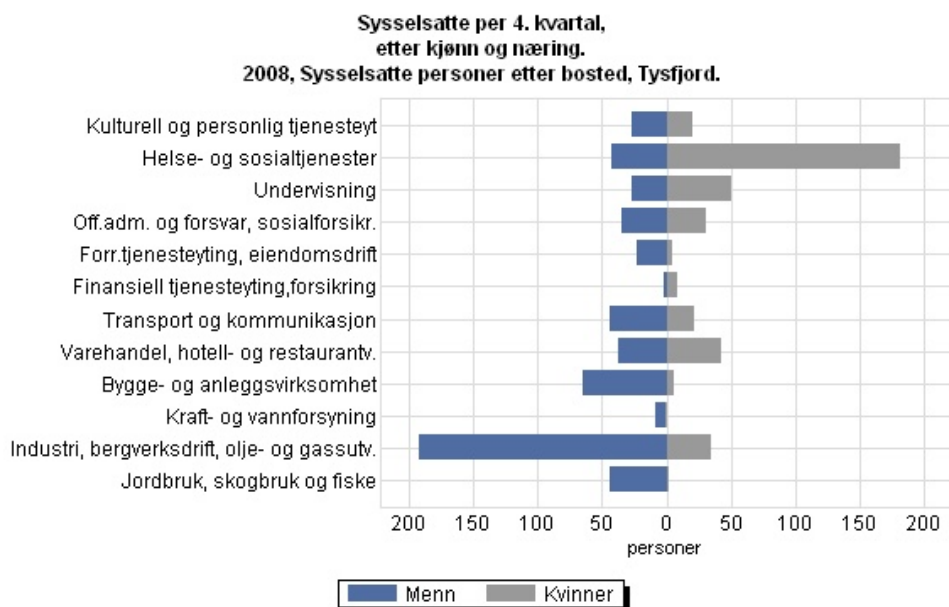

Figur: Innvandrere til Nord-Salten per 2008, etter kjønn og bakgrunn.

1.2 Arbeidsliv

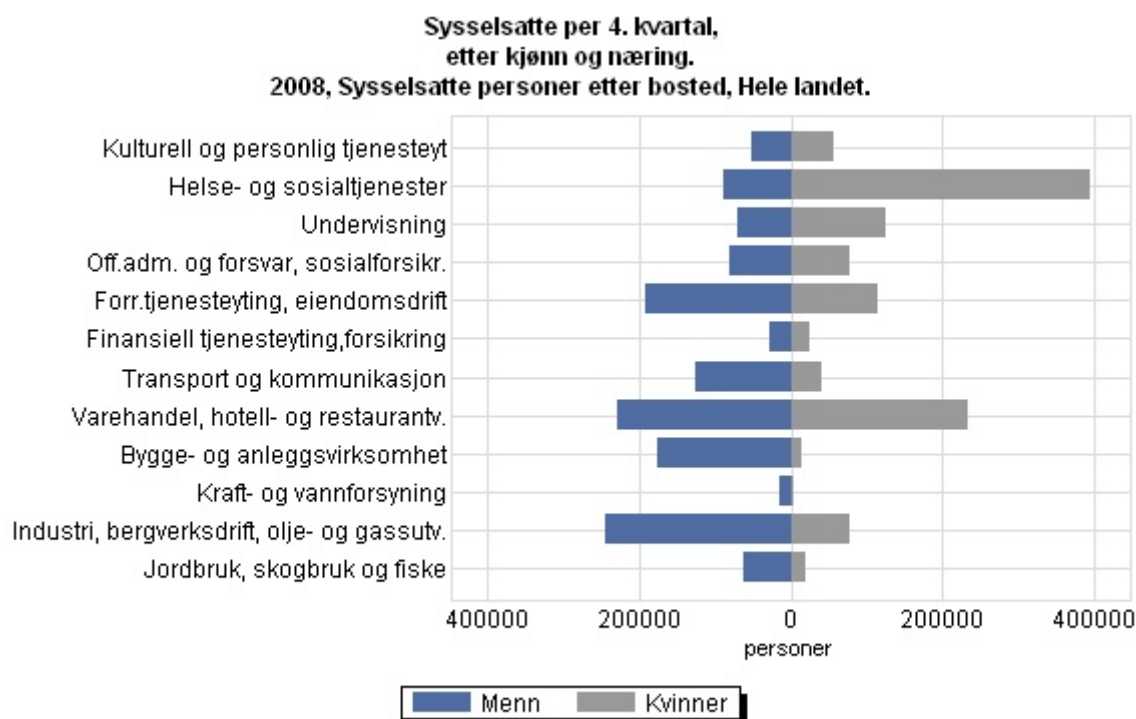
De tre kommunene i Nord-Salten har et variert næringsliv, og når vi setter opp en kjønnsdelt fordeling for hver av kommunene ser vi visse fellestrekk. Mennene i de tre kommunene jobber i ulike næringssektorer og speiler slik den ”offentlige” oppfatningen av kommunenes næringsmessige særpreg (primærnæringer i Steigen, industri i Tysfjord og en jevnere fordeling over sektorene i Hamarøy), mens kvinnene i stor grad er konsentrert likt i alle tre kommunene. Det er offentlig forvaltning og annen tjenesteytende næring (herunder helse- og sosialtjenester) som er den store arbeidsplassen for kvinnene i Nord-Salten, med varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet som en god nummer to.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figurer: Sysselsatte etter næring, Nord-Salten-kommunene 2008. Fra ssb.no.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

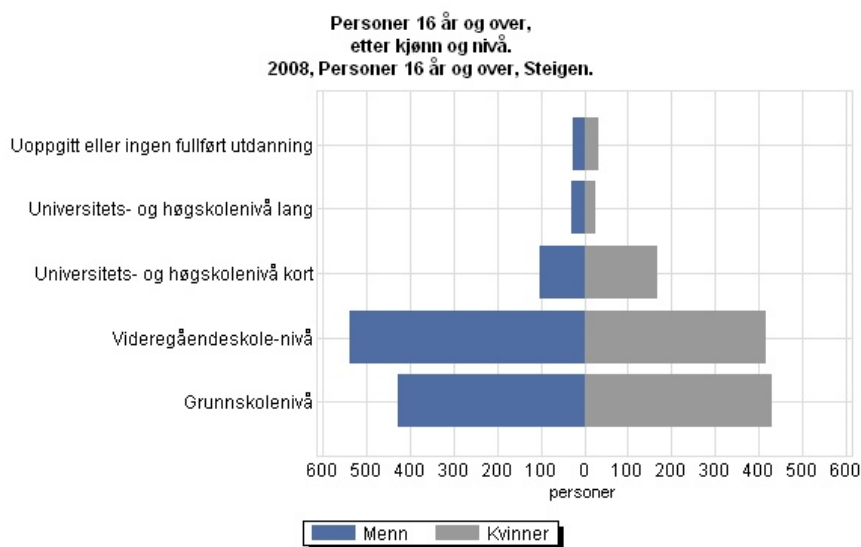
Figur: Sysselsatte etter næring, hele landet 2008. Fra ssb.no.

Også for landet som helhet ser vi at menn og kvinner grupperer seg ulikt på denne "næringsbefolkningspyramiden", med menn jevnere fordelt enn kvinner og en overrepresentasjon av kvinner på Helse- og sosialtjenester og Varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet.

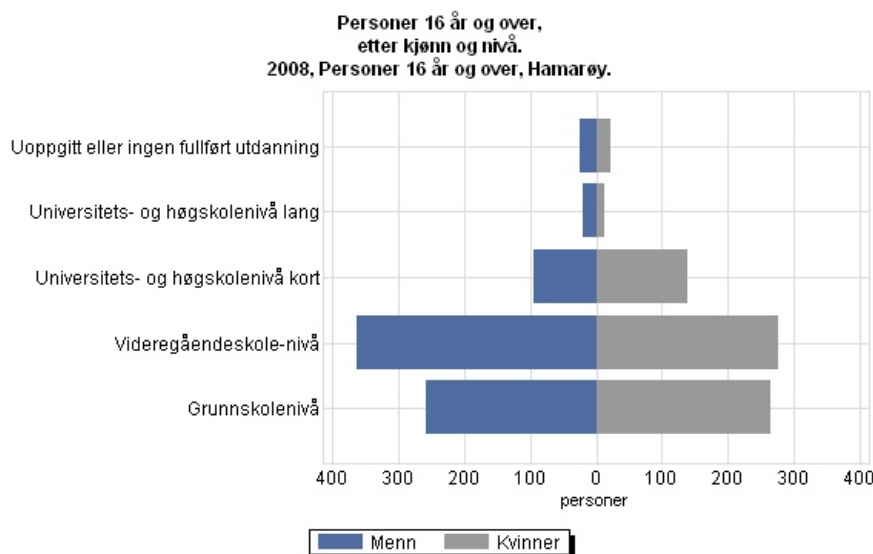
1.3 Utdanningsnivå

Som det framgår av figurene under har Steigen, Hamarøy og Tysfjord noe ulik sammensetning av utdanningsnivå i befolkningen. Flertallet av menn i alle kommunene har utdanning på videregående skole-nivå, det samme har kvinnene i Hamarøy, mens flertallet av kvinner i Steigen og Tysfjord har grunnskole som høyeste fullførte utdanning. Universitets- og høyskoleutdanning inntil fire år er mer vanlig blant kvinner enn blant menn i alle de tre kommunene, mens det er noen flere menn som har universitets- og høyskoleutdanning lengre enn fire år.

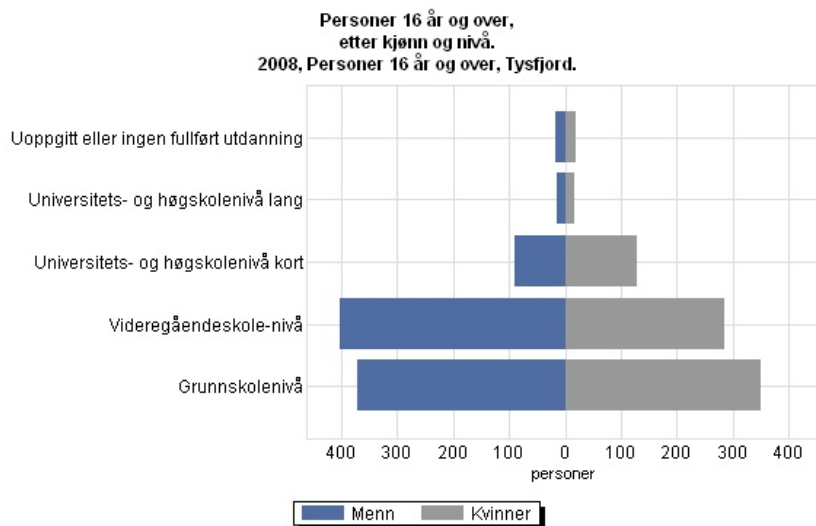
Mønsteret skyldes nok i stor grad alderssammensetningen i kommunene, det at befolkningen er dominert av aldersgruppen 44-60 (se side 7-8, befolkningssammensetning).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figurer: Utdanningsnivå Nord-Salten-kommunene 2008, fordelt på kjønn. Fra ssb.no.

”Våryr” av Marit Schrøder Elvik.

1.4 Likestilling som basis for samfunnsanalyse

Tabellene over har skissert sammensetning av befolkning, befolkningsutvikling og næringsliv i Nord-Salten fordelt på kjønn. Det er ikke tilfeldig. For det er ikke bare slik at det er netto utflytting fra regionen, men det er også slik at det i størst grad er kvinnene som drar. Nord-Salten, igjen i likhet med andre nord-atlantiske distriktssamfunn, lider av kvinneunderskudd – noe enkelte forskere har karakterisert som en utfordring på linje med klimaforandringene <http://www.youtube.com/watch?v=-5pxWT5NecM&feature=related>. En god og balansert befolkningsutvikling fordrer tilnærmet lik bosetting av begge kjønn, og det kan være grunn til å se nærmere på hvorfor det ikke er slik i Nord-Salten.

Generelt om Likestillingsindeksen:

Med *likestillingsindeksen* forsøker SSB å sammenfatte ulike direkte og indirekte mål på likestilling. Dette gjøres gjennom å vise i hvilken grad kvinner og menn deltar i politikk, utdanning og yrkesliv i den enkelte kommune. Indikatorene som benyttes i likestillingsindeksen 2008 er:

Barnehagedekning 1-5 år (2007)

Antall kvinner per 100 menn i alderen 20-39 år (2007)

Utdanningsnivået til kvinner og menn sett i forhold til hverandre (2007)

Kvinner og menn i arbeidsstyrken sett i forhold til hverandre (2007)

Inntekten til kvinner og menn sett i forhold til hverandre (2007)

Andel kvinnelige kommunestyrerepresentanter (2007)

Det er verdt å merke seg at tallene for barnehagedekning baserer seg på antall barn i barnehage i kommunen sett i forhold til antallet barn i aldersgruppen 1-5 år. Dette målet sier derfor ikke noe om hvorvidt kommunen har oppnådd ”full barnehagedekning” slik uttrykket brukes til daglig, altså hvorvidt det er venteliste for å få plass.

Likestillingsindeksens innhold og utforming ble endret i 2009, vi har derfor valgt å presentere Nord-Salten-kommunenes score både i 2008 og 2009..

Statistisk sentralbyrå understreker at likestilling mellom kvinner og menn kan belyses på mange måter og ved hjelp av forskjellige typer statistikk. Denne sammensetningen av indikatorer er kun én av flere måter å beskrive likestillingssituasjonen i kommunene på. Det er videre slik at selve ideen bak indeksen har vært gjenstand for debatt. Er ”balansefeminisme” (50-50 fordeling på alle variabler) det optimale mål eller reelle ønsket for likestilling? Så lenge Likestillingsindeksen er eneste ”offisielle” mål på likestilling, vil kvalitative analyser av menns og kvinners vilkår være et viktig supplement. Hvordan har faktisk kvinner og menn det i kommunene? Hvilke vilkår opplever de selv å ha? Dette har vi for Nord-Saltens vedkommende forsøkt se litt nærmere på gjennom småsamfunnsanalysen i rapportens del 2.

1.4.1 Likestillingsindeks for Nord-Salten 2008

Indikator	Steigen	Hamarøy	Tysfjord
Barnehagedekning 1-5 år %	88,7	88,4	70,8
Andel kvinnelige kommunestyrerepresentanter %	29,4	52,9	29,4
Antall kvinner per 100 menn	88	83	83
Andel kvinner 16 år+ med høyere utdanning %	17,1	20,5	17,1
Andel menn 16 år+ med høyere utdanning %	10,8	14,2	10,8
Andel kvinner 20-66 år i arbeidsstyrken %	74,8	73,	70,0
Andel menn 20-66 år i arbeidsstyrken %	79,8	78,6	75,2
Kvinnens gjennomsnittsinntekt	208 500	221 000	215 100
Menns gjennomsnittsinntekt	291 800	296 600	286 100
Plassering 2008	318	152	390

Tabell: Likestillingsindeks for Nord-Salten 2008. Fra ssb.no

Indeksen er basert på grunnlagstall som så er rangert for alle landets kommuner. Det blir gitt en verdi fra 1 til 4 i forhold til hvordan kommunen plasserer seg etter en firedeling av kommunene (kvartilsberegning). En kommune kan skåre maksimalt 4 poeng (beste kvartil), mens dårligste skår er 1 poeng (dårligste kvartil). Indeksen er relativ, at en kommune skårer 4 på for eksempel inntekt, betyr ikke at kvinner og menn har like høy inntekt, bare at kommunen tilhører den fjerdedelen av kommunene som kommer best ut. Indeksen er altså ikke direkte sammenlignbar fra år til år, da tallene ikke er absolutte.

Indikator	Landet	Nordland	Steigen	Hamarøy	Tysfjord
Barnehagedekning	2,4	2,5	3	3	1
Kommunestyrerepresentanter	2,6	2,4	1	4	1
Antall kvinner per 100 menn	2,6	2,1	1	1	1
Høyere utdanning	2,5	2,2	3	3	3
Kvinner 20-66 år i arbeidsstyrken	2,5	2,2	2,5	2,5	2
Gjennomsnittsinntekt	2,5	2,6	2,5	3	3
Sum 2008	2,4	2,5	2,2	2,8	1,8

Tabell: Likestillingsindeks 2008, score ulike indikatorer. Fra ssb.no

Kommunene i Nord-Salten har ikke tall som nødvendigvis er alarmerende i seg selv, men de slår altså dårlig ut mot landsgjennomsnittet. Alle de tre kommunene ligger i dårligste kvartil (blant de 25% laveste i landet) på andel kvinner i aldersgruppen 20-39, Steigen og Tysfjord er også blant de dårligste på andel kvinnelige kommunestyrerepresentanter. I tillegg havner Tysfjord i laveste kvartil på barnehagedekning, en av de mest omdiskuterte indikatorene. Nord-Salten-kommunene ligger imidlertid over lands- og fylkessnitt på høyere utdanning og gjennomsnittsinntekt, men dette skyldes at disse er beregnet ut fra forholdet mellom menns og kvinners verdier for kommunene, og de forholdsvis lave tallene for menn (sett i forhold til landsgjennomsnittet) trekker dermed opp for kvinnes del.

1.4.2 Likestillingsindeks for Nord-Salten 2009

Det er verdt å merke seg at likestillingsindeksen ble endret til ny utgave i desember 2009, og det er interessant å se hvordan nytt utvalg av indikatorer vil slå ut for Nord-Salten-kommunene. Vi har ikke hatt mulighet til å gå inn i bakgrunnen for tallene, men bakgrunnstallene SSB har hentet inn gir i seg selv interessant informasjon, se tabellen under for tall for hver indikator og hver kommunes score:

	Steigen	Hamarøy	Tysfjord
Andel barn 1-5 år i barnehage, %. 2008.	83,7	98,7	83,9
Kvinneandel blant kommunestyrerepresentanter, %. 2007	29,4	52,9	29,4
Gjennomsnittlig bruttoinntekt, menn. 2008	324800	321700	314700
Gjennomsnittlig bruttoinntekt, kvinner. 2008	225400	240300	233700
Andel menn med høyere utdanning, %. 2008	11,4	14,5	11,2
Andel kvinner med høyere utdanning, %. 2008	17,8	21,2	18,2
Andel i arbeidsstyrken, menn 20-66 år, %. 2008	82,1	80,8	76,9
Andel i arbeidsstyrken, kvinner 20-66 år, %. 2008	74,9	76,3	73,2
Andel sysselsatte i deltid, menn 20-66 år, %. 2008	19,9	21,2	18,6
Andel sysselsatte i deltid, kvinner 20-66 år, %. 2008	48,2	41,1	36,7
Andel fedre 2005 og 2006 med fedrekvote eller mer, %.	41,5	56	43,6
Kvinneandel blant sysselsatte 20-66 år i offentlig forvaltning, %. 2008	74,9	68,3	72
Kvinneandel blant sysselsatte 20-66 år i privat sektor, %. 2008	28	28,1	25,1
Kvinneandel blant ledere 20-66 år, %. 2008	29,5	39,6	42,5
Grad av kjønnsbalansert næringsstruktur. 2008. Skår	0,496	0,558	0,479
Grad av kjønnsbalansert utdanningsprogram 2008. Skår	0,603	0,585	0,533

Hamarøy kommer klart best ut av Nord-Salten-kommunene, med en 24. plass samlet er kommunen blant de beste 5% i landet etter denne målestokken. Steigen og Tysfjord gjør det gjennomført dårligere.

1.5 Rekrutteringsportalen for Nord-Salten

Av Gunnar Grytøyr, Lokalavisa Nord-Salten

Prosjektet ønsket å bruke konkrete metoder som gjennom synlig aktivitet skal skape gode nettverk. I denne forbindelse ønsket man å etablere en internettside i Nord-Salten som knutepunkt for rekruttering og Rekrutteringsportalen er etablert. Den finnes på <http://nordsaltenportalen.no/>.

Lokalavisa NordSalten ble invitert til å være en medvirkende part i rekrutteringsprosjektet. Lokalavisa så her muligheten til å knytte en rekrutteringsportal til egen nettavis www.nord-salten.no – som allerede da var godt besøkt, ikke minst av utflyttet ungdom.

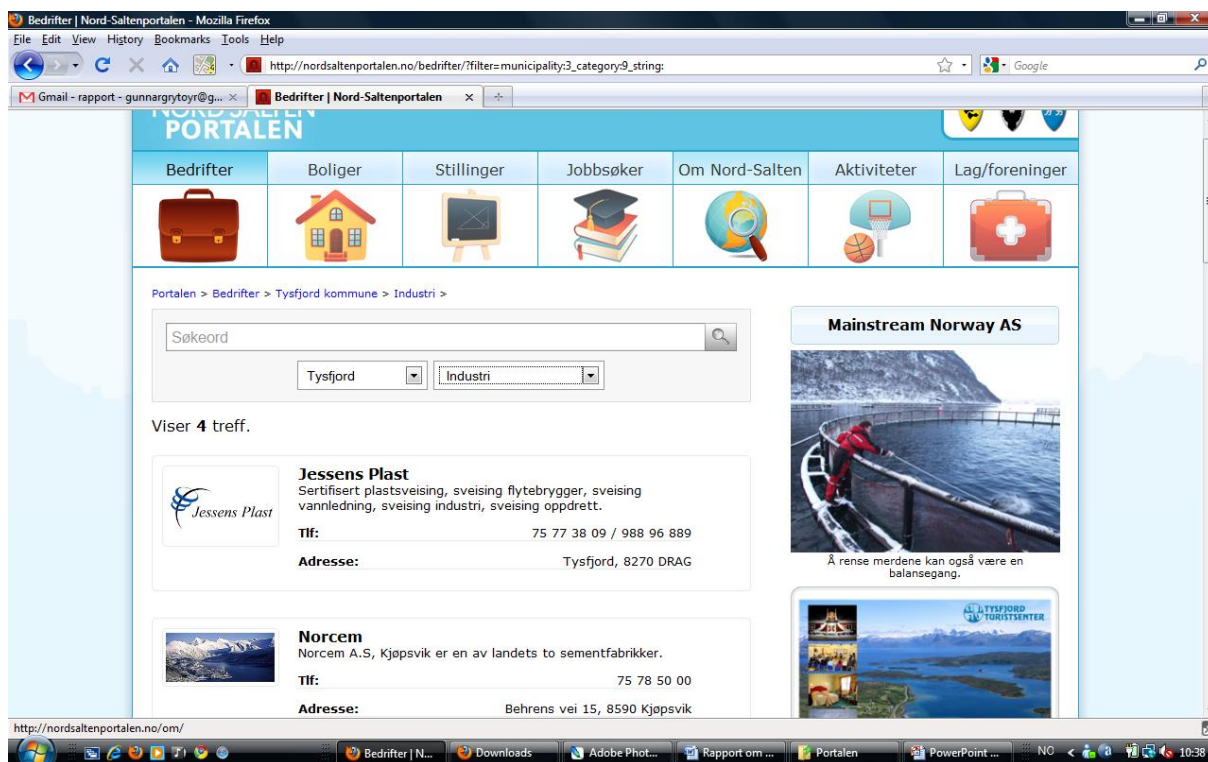
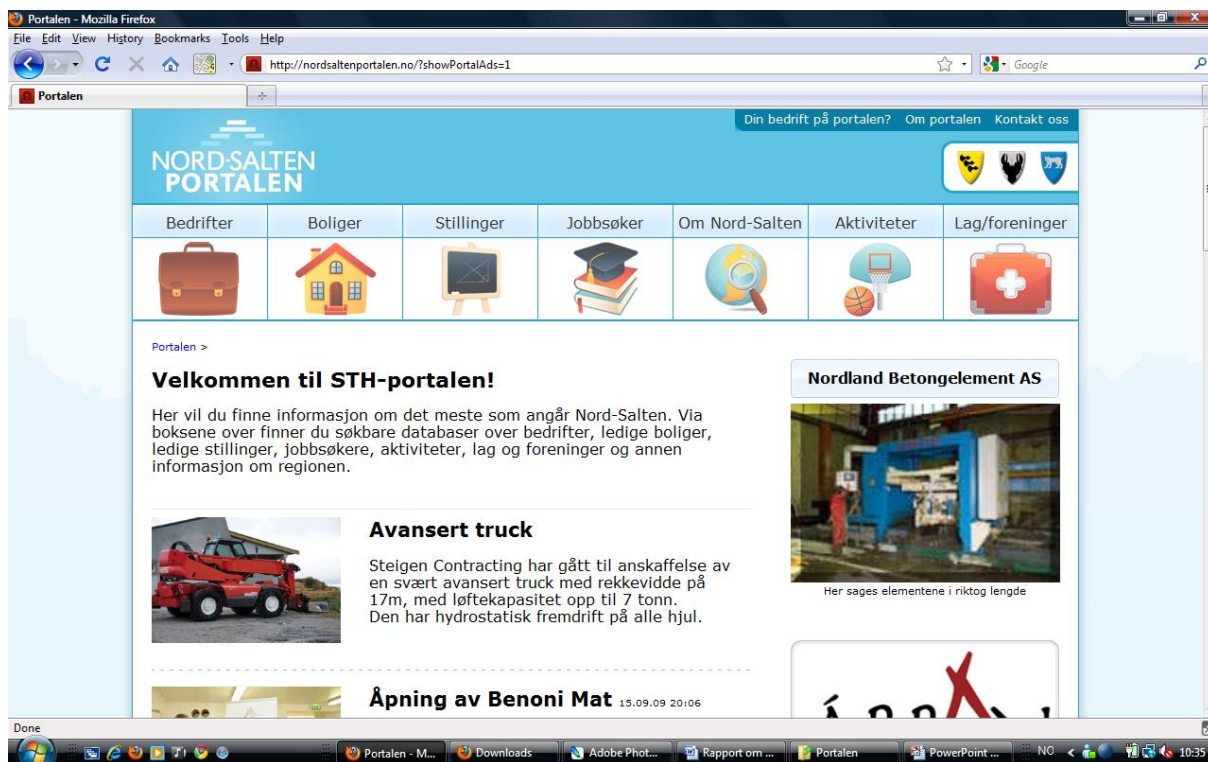
Det ble satt av 70.000 kroner til teknisk utvikling av nettstedet basert på innspill om innhold fra en arbeidsgruppe bestående av representanter fra KUN, øvrig næringsliv, kommunene og lokalavisa. Et lokalt selskap, Nettintro AS, fikk utviklingsoppdraget.

I grove trekk skulle portalen inneholde en tilnærmet komplett søkbar oversikt over regionens næringsliv og organisasjoner, ledige stillinger, ledig husvære og informasjon om regionen. Det var også ønske om en skjermet database for personer som ønsket arbeid i regionen.

Det ble laget en presentasjon om det nye nettstedet som ble vist til flere av de største bedriftene i regionen, samt til det politiske apparatet i de tre kommunene. Entydig positiv tilbakemelding satte fart i arbeidet og mot slutten av 2008 var portalen ferdig som demoversjon og ble vist i flere fora. I og med at det ikke var satt av penger til markedsføring og salg måtte dette foregå ”på dugnad” fra Lokalavisa NordSalten.

Fra høsten 2008 og utover i 2009 har det blitt inngått flere avtaler om medvirkning i portalen, og lokalavisa søkte til et regionalt næringsfond (STH-fondet) om utviklingsmidler. 100.000 kroner ble innvilget under forutsetning av fullfinansiering av prosjektet, dvs. at kommunene/næringslivet bidro med 200.000 kroner. Dette arbeidet pågår nå, og lokalavisa forskutterer markedsføring/salg inntil videre.

Responsen fra næringslivet er udelt positiv, men det tar tid å få avtaler på plass. Portalen er ferdig og ble lansert 1.1.2010.

Figur: Skjermdump fra Portalen, desember 2009.

1.6 Skutvik Spektrum

Av Torunn Baade Aalstad, rektor ved kulturskolen i Steigen.

Kulturskolene gjennom sine lærere og elever ønsket å bidra til å synliggjøre positive aspekter ved og kjennetegn på småsamfunn og bidra til bevisstgjøring og positiv identitet. Skutvik Spektrum var et samarbeidsprosjekt mellom kulturskolene i Nord-Salten. Unge fra hele regionen skulle samles for å utføre ulike aktiviteter sammen. Kulturskolene hadde som mål å etablere et første møte mellom elever og lærere og presentere hverandre gjennom ulike scener for ulike uttrykk. I tillegg til konserter og utstilling var mat og tid til å møtes viktige rammer.

Administrering av Skutvik Spektrum

Ideen til å lage denne møteplassen var godt etablert mellom administrasjonen i kulturskolene i Hamarøy og Steigen. Denne våren gjorde Hamarøy og Tysfjord en avtale der kulturskolen i Tysfjord ble administrert fra Hamarøy. Dermed ble arbeidsoppgavene fordelt mellom Eirik Steinsland, rektor i Hamarøy/Tysfjord og Torunn Baade Aalstad, rektor i Steigen kulturskole. Steigen hadde prosjektansvar gjennom plan- og økonomistyring og Hamarøy/Tysfjord var teknisk ansvarlig ved å tilrettelegge scener, lokaler, mat og lyd.

Logistikk

Når tre kommuner i et småsamfunn skal møtes er logistikk en stor del av forberedelsene. Administrasjonen hentet inn priser på 80 elever + lærere fra Bogen til Skutvik. Det var få tilbydere som kunne ta en så stor forsamling over fjorden, samtidig var tilbudene svært ulike fra selskap til selskap. Vi er overrasket over at Torghatten kom med et tilbud på kr 105 000,- da vi trodde disse har et ansvar i forhold til offentlig støtte. Steigen kulturskole sine elever og lærere ble fraktet over fjorden av båten Trolltind, den ble leid inn fra Kabelvåg turbåt og trafikkskole. De gikk fire turer fra Bogen til kai på Skutvik med 69 glade kulturskoledeltakere.

Erfaringer

Kulturskolene ser at dette konseptet kan gjøres igjen og videreutvikles til å bli et større arrangement for de tre kommunene. Vi ønsker at slike tiltak kan være en del av et større samfunnsbilde, der både den offentlige forvaltningen og ulike næringer kan være aktive parter. Da kan dette gi flere og bredere positive aspekter for flere innbyggere. Markedsføringen og informasjon til eksterne samarbeidspartnere bør tydeliggjøres og prioriteres bedre. Skal Skutvik Spektrum bli et tiltak i tilsvarende prosjekter bør vi ha tilsvarende eller større økonomiske rammer.

Ettertanke

Offentlig transport går for vår del til Bodø. Det betyr at vi har naturlig tilgang på kompetanse og samarbeid med Bodø. Det å møtes i småsamfunn krever at vi flytter folk mot strømmen. Skutvik Spektrum ga kulturskolene gode erfaringer med å møte nabokommunene våre, kulturskolene har like utfordringer til å drive i et småsamfunn.

Elever fra kulturskolene i Tysfjord, Hamarøy og Steigen
presenterer

SKUTVIK SPEKTRUM

En møteplass for Nord-Salten

Lørdag 6.juni kl.12.00-18.00

Kulturskolefestival med utdeling av Drømmestipend,
konserter og utstilling

Arrangementet er en del av rekrutteringsprosjektet for småsamfunn

Alle velkommen!! (værforbehold)

2 Lokalsamfunnsanalyse med fokus på kjønn og livsfase

2.1.1 Om småsamfunnsanalysen

Lokalsamfunnsanalyse er en metode for å skaffe helhetlig kunnskap om et lokalsamfunn. I dette tilfellet har målet vært å finne ut hvilke vilkår befolkningen i Nord-Salten opplever å leve under, på bakgrunn av at regionen er definert som et *småsamfunnsområde* og kommunenes dårlige plasseringer på SSBs likestillingsindeks. Vi har derfor valgt å kalle dette utredningsarbeidet for en *småsamfunnsanalyse*. Hvilke muligheter og utfordringer opplever kvinner og menn i ulike aldersgrupper å ha i Nord-Salten? Hvorfor velger menn og kvinner å bosette seg, og bli boende i Nord-Salten?

Hensikten med en slik kartlegging er å hente innspill til hvordan kommunene og andre utviklingsaktører bedre kan tilrettelegge for økt bolyst generelt, men også legge til rette for at flere unge, og særlig unge jenter, skal kunne bosette seg i regionen spesielt.

2.1.2 Metode: Kvalitative intervju

For å skape et datamateriale egnet til å analysere vilkår for kvinner og menn i Nord-Salten, ble det valgt å supplere fakta og statistikk (Del 1) med informasjon innhentet ved kvalitative intervju. I motsetning til kvantitative metoder kan kvalitative data gi dypere innsikt og helhetsskunnskap om de personer eller samfunn som studeres. KUN har etterstrebet en etnografisk tilnærming hvor ønsket har vært å få tak i informantenes eget perspektiv. Et av særpregene ved intervju er at begivenhetene som beskrives er gjenfortellinger av hendelser. Informasjonen preges av informantenes egen forståelse av situasjon og hendelse (Thagaard, 1998:79).

Kvaliteten på slikt datamateriale avhenger av den tillitten som oppnås i relasjonen mellom forsker og informant. En etnografisk tilnærming forutsetter at det etableres en nærhet mellom disse; et subjekt-subjekt forhold¹. I den grad det lykkes å etablere en slik relasjon må forsker samtidig være bevisst at informanten vil påvirkes av forsker i noen grad. Forholdet vil være asymmetrisk all den tid det er forskeren som definerer retningslinjene i undersøkelse har oversikt over faglige perspektiver og velger forskingsmetode og spørsmål (Thagaard, 1998:100).

For i størst mulig grad å åpne opp for informantenes perspektiver hadde intervjuene en nokså åpen form. En grov intervjuguide² ble utformet og benyttet for å sikre at sentrale tema ville bli tatt opp.

Det ble benyttet lydopptaker og skrevet notater underveis i intervjuene. Informantene hadde anledning til å velge bort lydopptaker. Undersøkelser som denne er underlagt strenge regler fra Personvernombudet³, for å ivareta informantenes anonymitet.

¹ Alternativet hadde vært et forhold hvor forsker opptre subjekt og behandler informanten som et (forsknings)objekt.

² Finnes som vedlegg

³ Denne studien var på forhånd godkjent av *Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste/Personvernombudet*.

2.1.3 Utvalg

Rapporten er utarbeidet på bakgrunn av informasjon fra 13 mennesker bosatt i Nord-Salten. I utgangspunktet var det ønskelig å foreta intervju med flere personer (nær 30stk), men vanskeligheter med å fremskaffe villige informanter kombinert med opplevelsen av å være kommet nært et såkalt metningspunkt⁴, bidro til at intervjurunden ble avsluttet med det halve antall informanter. Verdt å presisere er det at tretten intervju av halvannen- til to timers varighet gir mye informasjon og dermed fortsatt er et stort datamateriale undersøkelsens rammer tatt i betraktning.

Det er foretatt intervju med 11 av informantene i perioden november 2009 til januar 2010, mens de øvrige to har svart på et spørreskjema utformet etter mal fra samme intervjuguide. Utover dette er det innhentet innspill og synspunkter fra ungdommer på *Romjultreff* for unge steigværingers jula 2009, arrangert av Steigen kommune. Hamarøy kommune har på sin side valgt å innhente innspill fra samme målgruppe via spørreskjema lagt ut på kommunens hjemmeside og i butikker.

Utvalget av informanter ble foretatt strategisk for å oppnå ønsket fordeling på ulike egenskaper. Ved å ta kontakt med personer i de ulike kommunene for å be om tips, fikk KUN etter hvert lister med navn på potensielle informanter. Utvalget skulle inneha ønsket fordeling på følgende egenskaper:

Kvinne/Mann

Livsfasen/Alder

Tilknytning til Nord-Salten (Innflytter/Tilbakeflytter/Tilflytter)

Yrke/ Stilling/Sivil status

Til tross for at utvalget skulle være strategisk valgt, må det presiseres at det innehar en viss grad av tilfeldighet. KUN har ikke valgt informanter ut av noen fullstendig oversikt over bosatte i de tre kommunene. Det er tatt utgangspunkt i de navneforslagene som har kommet inn på direkte forespørsel og etter tidlige informanternes tips. Et faremoment ved en slik utvalgsmetode kan være at utvalget dermed inneholder mennesker fra samme nettverk, eller som har gjort seg bemerket i lokalsamfunnet (Thagaard, 1998). Dette er det gjort bevisste forsøk på å unngå.

Informantene i hovedutvalget for undersøkelsen er mellom 27 og 54 år, med en gjennomsnittsalder på 37,8. Utvalget er sammensatt av tre mennesker fra Hamarøy, tre fra Tysfjord og fire fra Steigen. To av informantene er til(-bake)flyttet en annen Nord-Salten-kommune enn den de opprinnelig kom fra, etter utdanning/jobbs utenfor regionen. To av informantene har kommet flyttende til Nord-Salten fra andre deler av landet. Hele seks personer i utvalget har flyttet tilbake til sin hjemkommune etter en tid borte. Det er med andre ord ingen i utvalget som har vært bofast hele livet.

⁴ Når studier av flere enheter ikke synes å gi ytterligere forståelse av det de fenomenene som studeres, i dette tilfellet bo- og levekår i Nord-Salten, kan utvalget betraktes som tilstrekkelig stort (Thagaard, 1998:51).

Personer i 20-årene flytter hyppigst

Uansett om man flytter innenfor kommunen, til nabokommunene eller til en annen landsdel, er det høyest andel som flytter i 20-årene. I aldersgruppa 20-24 år er det en større andel kvinner enn menn som flytter, mens det i aldersgruppa 25-29 år er liten forskjell. Med unntak av flytting innenfor kommunene, synker mobiliteten etter 30-årsalderen. Mobiliteten innenfor kommunegrensene øker igjen fra ca. 70-årsalderen, og den er da høyest for kvinner.

Mobiliteten er høyere for unge kvinner enn unge menn blant annet fordi kvinner er yngre når de danner familie. Eldre flytter sjeldnere enn unge til en ny kommune fordi de allerede er etablert, sosialt og økonomisk. Få skiller seg eller danner ny familie, det er ikke så mange som bytter jobb og de fleste har den boligen de ønsker. At det er mange som flytter innenfor kommunen når de passerer 70 år, skyldes i stor grad at mange gjerne flytter til en mindre leilighet eller eldrebolig. Kvinner lever lenger enn menn, og derfor er kvinner oftere alene når de blir gamle. Det er flere som flytter på aldershem eller i eldrebolig når de er alene, enn når begge er i live.

Fra <http://www.ssb.no/emner/02/02/20/flytting/arkiv/>

Yrkes- og utdanningsmessig fordeler informantene seg bredt utover og bidrar med erfaringer både fra primærnæringene og tjenesteytende sektor. Tre av informantene har høyere utdanning, høyere grad (mer enn 4 år på høyskole/universitet), fire informanter har inntil 4 års høyere utdanning, mens tre informanter har utdanning på videregående nivå eller grunnskoleutdanning supplert med noen kurs. Samlet sett vil dermed utdanningsnivået i utvalget ligge noe over utdanningsnivå i populasjonen som helhet.

Analysene under er delt inn i ulike tema. Hvert temaområde blir presentert med en generell beskrivelse/sammendrag basert på informantenes fortellinger. Der erfaringer er tydelig spesielle for enkeltgrupperinger i forhold til kjønn, alder eller andre kategorier, blir dette kommentert under hvert tema. Det er viet stor plass til sitater. Sitatene er valgt ut fordi de enten illustrerer det flertallet har sagt, eller for å få frem meningsbrytninger og nyanser i det som blir beskrevet. Ettersom utvalget er lite, og samfunnene gjennomsluktige, er det av konfidensialitetshensyn valgt ikke å angi personbeskrivende kategoriseringer under sitatene.

2.2 Hva er Nord-Salten?

Alle informantene ble innledningsvis bedt om å beskrive *Nord-Salten* med få ord. Dette gav svar ut fra øyeblikkelige assosiasjoner og er indikasjon på hva folk i regionen først og fremst forbinder med Nord-Salten.

Betraktninger som gikk igjen var at regionen er geografisk stor og oppsplittet i små bygger, og at dette er noe som gjenspeiles i det sosiale. Flere beskriver og problematiserer hvordan innbyggerne i alle kommunene er bygdeorienterte, og at dette kan være til hinder for samarbeid og utvikling av kommunen eller regionen som helhet.

Den vakre naturen løftes stadig frem. Det samme gjelder opplevelsen av frihet og trygghet.

- *Det er en geografisk region som er sosialt oppsplittet i ulike sentra. Lite flyt mellom Oppeid og Drag – og Leinesfjord har jeg bare hørt om. Lite flyt innenfor regionen...*

Litt senere i intervjuet ble informantene bedt om å reflektere over hvordan folk omtalte Nord-Salten. Er i det hele tatt Nord-Salten en størrelse innbyggerne forholder seg til?

- *Ikke i mitt miljø. På andre plan er det jo det... Hamsuns Rike. Det er mer en administrativ region. Jeg føler meg veldig annerledes de i Tysfjord. Og Steigen er jo så langt unna, og er såpass stort. Jeg har aldri hørt noen si at de er en "Nordsalting"...*
- *Jeg tenker ikke så mye på Nord-Salten...*

Sitatene over er illustrerende for hvordan nær alle informantene mener innbyggerne forholder seg til, tenker om, og omtaler Nord-Salten som region. Det kommer klart frem at det er liten stedlig identitet knyttet til regionen som helhet, men at denne snarere er knyttet til hver enkelt kommune – og kanskje i enda større grad til den særskilte bygda vedkommende bor i eller har vokst opp i. Geografisk store avstander og til dels dårlig veistandard tilskrives av enkelte forklaringen for dette. Nord-Salten som politisk og administrativ region er imidlertid kjent, og noen belyser også målet med eller baktanken med slikt samarbeid:

- *Man snakker jo om Nord-Salten fordi man er bevisst at naboene er i samme situasjon; langt fra byen...*

2.2.1 Opplevelsen av å bo perifert

Og med siste sitat kommer vi inn på et sentralt spørsmål i undersøkelsen: *Opplever du å bo langt fra sentra?* Noe av det mest karakteriske for region Nord-Salten er nemlig de lange avstandene til nærmeste by og sentrale tilbud som sykehus og flyplass. Det finnes heller ikke et større samlende sentrum for regionen som sådan. Dette utgjør, sammen med befolkningstall og utvikling, noe av grunnlaget for at regionen er definert som *småsamfunnssatsingsområde*. Småsamfunn er definert som områder med lange avstander til regionale sentra, vedvarende befolkningsnedgang og en sårbar næringsstruktur (<http://www.smasamfunn.no/omsatsningen.php>). Man skulle tro lange avstander ville skape problemer for befolkningen i forhold til transport og logistikk. På spørsmål fra KUN ble informantene bedt om å uttale seg om dette:

- *Det du får tilgang til der [i byen], utover det vi har her, er pølse på Shell kl 23 på kvelden. Det har jeg ikke behov for...*
- *Ja, jeg opplever å bo langt fra by. Men samtidig er det ikke noe problem å kjøre til Narvik. Vi kan ta dagsturer for litt handling og middag på restaurant.*
- *Nei, jeg var nå på Fauske en snartur i går. Føler ikke at det er lang unna.*
- *Ja, alt for langt! Jeg er av dem som har "steigensertifikat". Jeg kjører ikke i Bodø, og heller ikke i Fauske sentrum.*

- *Ja, det er jo langt fra sentra... passe langt.*

I sum finner vi at informantene opplever det å bo så perifert på ulike måter. Interessant er det imidlertid å merke seg hvordan flere av informantene først sier at de bor langt unna, men i neste setning poengterer at dette ikke er noe problem. De løser utfordringene i forhold til handling osv på egne måter. Men som en av informantene påpekte;

- *I forhold til sånne elementære ting som å gå på kafé eller kino, så er det langt.*

Dette var informantene gjennomgående enig i, selv om behovet for slike tilbud langt fra var like stort hos alle.

2.2.2 Handlingsvaner

Som allerede antydnet drar folk i Nord-Salten med jevne mellomrom til en av de nærliggende byene for å gjøre innkjøp og benytte seg av andre tilbud. Dette gjelder for de fleste bare for større innkjøp og/eller spesielle produkter. Tilfredsheten over nærbutikkens varebeholdning og ikke minst Postens tilbud er påtakelig:

- *Jeg bruker nærbutikken til mat. Der får man alt man trenger og litt til.*
- *Et par ganger i året kjører vi til nabokommunen og handler på REMA. Da handler jeg som regel mer enn jeg trenger... Men så sa naboen: den dagen nærbutikken går konkurs, så blir det langt å kjøre til REMA – så jeg gjør det bare litt..*
- *Vi drar til Bodø og av og til Narvik. Fauske. Vi har jo en nærbutikk her, men vi drar ofte til Innhavet. For der har de jo et hotell, og man kan ta seg en kopp kaffe...*

Også internett er blitt en viktig arena for ”småsamfunnsfolket” når det skal gjøres innkjøp:

- *Det blir mye netthandel. Da får jeg posten [varene] på døra.*
- *Jeg handler ikke egentlig så ofte på nettet. Mer når barnet mitt var lite... vinterklær og sånt... Jeg handler litt klær der nå også. Mannen min handler dingser og duppeditter. Så hadde jeg dilla på netthandelen en stund. Tror jeg fikk 10 pakker derfra...*

I forhold til tilgang på varer synes det gjengse Nord-Salten-innbygger å være fornøyd. Noen forteller at de drar til nabobygda for å handle pga høye priser i nærbutikken, men som sitatet over illustrerer er informantene jevnt over fornøyd med det de kan få tak i regionen generelt og nærbutikken spesielt. Med nettbutikker og varer som leveres på hjem på døra med Posten går også ordet *lettvint* igjen. En av informantene forteller fornøyd at om hun ikke er hjemme, tar postbilen med seg pakken og leverer den på jobben hennes.

2.2.3 Benyttelse av kulturtilbud

I forhold til kulturtilbud kunne man kanskje forvente at folk i Nord-Salten skulle savne noe om man sammenligner med tilbudet i byene. Hvor drar de for å benytte seg av kulturtilbud?

- *Jeg holder meg lokalt og er tilfreds med det.*

- *I Steigen. Var faktisk på Hamarøy i sommer – eller var det i fjor sommer, og så et stykke. Det var Hamsun. Har akkurat vært i Oslo på en konsert.*
- *Hamarøy har jo blitt bra. I alle fall om sommeren, i forhold til Hamsunsenteret og Hamsundagene. Ellers må man jo til byen for å dra på konserter. Det gjør man jo. Jeg hadde tenkt å dra til Narvik i dag, for Sivert Høiem spiller der... Men så passet det dårlig i forhold til ferger. Da hadde jeg vært hjemme midt på natta. Det er jo et valg man må ta...*
- *Jeg reiser til byene rundt*

Sitatene over er illustrerende for hvordan utvalget i undersøkelsen møter sine behov for å overvære/ta del i kulturelle begivenheter. De fleste poengterer at det skjer mye lokalt, men at de av og til trekker til byene for å ta del i større arrangementer. Ingen av informantene problematiserer mangelen på større konserter/teater og lignende lokalt, men poengterer at de benytter seg av dette når de er i byen, eller at de planlegger byturer med dette mål for øyet.

Verdt å nevne er det at til tross for det relativt høye antallet gallerier som de senere årene er etablert i regionen, ble disse ikke disse eksplisitt nevnt av noen.

2.2.4 Hva skjer 'a?

Informantene i undersøkelsen oppgir flere kanaler de benytter for å orientere seg om det som skjer lokalt. Rangert etter hvor ofte de nevnes er rekkefølgen:

Ryktebørs - informasjon via venner og bekjente	(60%)
Lokalavisa Nord-Salten (nett og papirutgave)	(60%)
Facebook	(60%)
Plakater og oppslag	(50%)
Kommunenes hjemmeside	(50%)
Andre nettsider knyttet til Nord-Salten	(20%)
Avisa Nordland	(10%)

- *Jeg orienterer meg via rykter, hjemmesida til kommunen og Nord-Saltenavisa. Der blar jeg fort forbi det som skjer i Hamarøy og Tysfjord. Nettavisen styrer jeg unna, jeg blir så sint av det: Der er det mye useriøst! Jeg er plakatablind.*
- *Lenge holdt jeg meg unna det der Facebook, men nå er jeg blitt med der – så nå bruker jeg faktisk det en del. Det er jo mye fjas der, men man får nå med seg en del ting som skjer.*

Som det kommer frem av rangeringen over er *Lokalavisa Nord-Salten* og *rykter* de kanalene som oppdaterer flest – spesielt om man også innlemmer nettsamfunnet Facebook som kanal for ryktespredning når folk i regionen skal orientere seg om lokale arrangementer og tilbud. 60% av utvalget benytter å få/aktivt innhente informasjon via disse kanalene. Flere av informantene forteller videre at de ikke bare jevnlig blir invitert, men at de selv også har ”opprettet arrangementer” på Facebook, hvor de har invitert venner og bekjente til å delta. Tilgjengeligheten og det praktiske ved Facebook som kanal for å få vite om det som skjer, ble ved flere anledninger poengtert. Alle informantene i utvalget er også medlem i eller har selv opprettet stedsgrupper knyttet til kommunen eller bygda de bor i, for selv å kunne spre informasjon, eller automatisk bli oppdatert om noe nytt skulle bli annonsert. I den forbindelse

kan det også nevnes at informanter trakk frem *Oppslagstavle Nord-Salten* og *Oppslagstavle Drag* som praktiske grupper inne i nettsamfunnet, hvor folk i regionen kan dele informasjon om eks boliger, ting og tang til salgs/bytte, avtale om felles transport til/fra byene rundt osv.

Plakater og oppslag ble også oppgitt som informasjonskanal, og noe mindre grad kommunenes egen nettside. Det kom også frem at det finnes flere andre nettsteder som er opprettet på bakgrunn av geografisk tilhørighet, hvor informasjon innhentes og deles. I minst grad oppga utvalget (10%) Avisa Nordland som informasjonskilde for lokale aktiviteter.

2.2.5 Sosialt miljø i Nord-Salten

Ryktebørsens stilling i småsamfunnene ble et gjennomgående tema også da informantene ble bedt om å beskrive det sosiale miljøet der de bor. Blant noen ble sågar ryktene oppgitt som grunn for ikke å bo på slike steder.

- *Ryktebørsen er jo omfattende. Det var forresten et sjokk. Jeg har jo vært på små plasser før, men at det var så ekstremt... Det er slik at ei fjær blir til fem høns.*
- *Man må jo akseptere at man er et offentlig menneske uansett hvem man er.*

Det siste sitatet belyser aspekter ved bygdene i området som flere informanter tar opp: ”*Det er gjennomsliktig og lite her*”... Og like viktig fortsettelsen av dette sitatet; ”... *De som har lyst til å teste grenser får problemer*...”. Denne veldige gjennomsliktigheten i lokalsamfunnene ble av flere vist til som både positiv og negativ. En informant forteller om sønnen som stadig gikk langs veien i mørket uten refleksvest. Så en dag fikk sønnen en uventet, velment gave fra ei nabodame; en refleksvest.

På en annen side blir gjennomsliktighet og rykter problematisert ved flere anledninger.

- *De som flytter er nok de som ikke helt passer inn... kanskje har en annen legning... Kanskje det ikke er så enkelt bestandig. Blant enkelte er det nok til intolerant... men folk blir jo vant etter hvert... Men jeg forsøker ikke å bry meg så mye. Om man pusher kan det bli verre. Man viser hensyn.*
- *Folk bryr seg – da blir det ikke plass til bohemer og alkoholikere.*
- *Når man bor på et sånt sted får man veldig fort en rolle. Man blir en sånn type. Så for meg var det veldig frigjørende å flytte vekk... Det var godt å få lov til å oppgradere seg selv noen hakk. Legge av seg noen roller.*
- *Man føler seg sett. Faren med det er når de som er utenfor, de som er ressurssvake eller ikke får være med i klubben osv, ikke blir sett. Når de faller igjennom, så faller de så veldig igjennom. Alle ser det. Det er vanskeligere å være utenfor her enn i en by. Her vet alle det om du har gjort uheldige valg i livet.*

Selv det å ha høy utdanning kan oppleves som stigmatiserende når man bor i kommuner som tradisjonelt har vært preget av primærnæringer og industri:

- *Jeg merket det når jeg kom hjem, med høy utdanning og sånn – det er jo ikke så veldig mange som har det – at folk ikke helt visste hva de skulle prate med meg om.*

Selv om flere av informantene påpeker at det kan være vanskelig å være ”unormal” og at det sosiale miljøet kan bestå av ulike ”klikker”, er det viktig å påpeke at det overordnede inntrykket i undersøkelsen er at folk trives godt. Det karakteriseres først og fremst som fritt, godt og trygt å bo i Nord-Salten.

2.2.6 Kjønn, etnisitet og sosial klasse

Der sosiale klikkdannelser likevel finner sted, ser det i hovedsak ut til å skje på bakgrunn av geografiske avstander og også med utgangspunkt i etnisitet. Bare i noen grad oppgis sosiale skiller å oppstå på bakgrunn av kjønn og aller minst på bakgrunn av sosial klasse.

Følelsen av samhold og sosial homogenitet later imidlertid til å avhenge av om man befinner seg i Hamarøy, Steigen eller Tysfjord. I Steigen er det fremdeles geografiske avstander som får det meste av skyld for det som er av systematisk deling. I Steigen er avstandene store, og kanskje spiller fortsatt kommunens relativt korte historie som en samlet kommune inn her, først i 1963 ble Leiranger, Steigen og Nordfold forent i det som nå er Steigen kommune.

Ytterlighetene i forhold til sosial deling kan illustreres med sitater fra Hamarøy der samholdet for tiden synes best på tvers av alle kategoriseringer, og fra Tysfjord hvor klikkdannelsene synes størst og grunnis med både geografi og etnisitet:

Hamarøy:

- *Det er en god stemning nå – i takt med at bygdefeiden er lagt død.*
- *Jeg ser tegn på at det ikke er så mye fiendskap som når jeg var ung. Da synes jeg de snakket mye styggere om de andre plassene, men nå synes jeg det er blitt bedre.*

Flere informanter har formeninger om at Hamsunsatsingen, selv om den har skapt mye debatt også internt i kommunen, samlet sett har bidratt samlende og til å gjøre innbyggerne mer stolte.

Tysfjord:

- *Her er det separate miljøer. Deler av det samiske miljøet er ganske lukket ovenfor resten av samfunnet... Så har du tilsvarende i det norske miljøet, som også kan være lukket. Men det er ikke entydig. Det er flyt imellom. Men deler av miljøene er lukket...*
- *Det blir den gruppa som er i flyt mellom miljøene som drar i gang ting...*
- *Jeg kjenner nesten ikke Kjøpsvikfolk lengre. Det var klikkete.*

Videre er det slik at det sosiale samholdet later til å være best i de mindre bygdene i regionen. Basert på informasjon fra informantene er det i samtlige kommunesenter antydning til mer klikkdannelser enn i bygdene rundt.

- *I kommunesenteret er det mer klikkete enn for eksempel på Skutvik. Der er det så få at alle får være med.*

Kjønn

Informantene ble bedt om å vurdere hvorvidt det kan være forskjell på å være kvinne og mann i Nord-Saltens småsamfunn – både i forhold til sosiale og jobbmessige forhold.

Det synes nokså bred enighet i utvalget om at det ikke er vesens forskjell sosialt med tanke på om du er mann eller kvinne. Til(-bake)flyttere opplyser at både de selv og partner av motsatt kjønn har opplevd integreringsprosessen nokså likt. Samtidig har noen refleksjoner omkring dette teamet:

- *Tror enslige unge kvinner ofte velger å flytte, mens unge menn ofte blir boende.*
- *Menn har nok lettere for å treffe likesinnede, få større omgangskrets. Det er mer av dem her.*
- *Mennene møtes mer hjemme, mens kvinnene mer drar ut...*
- *Et El Dorado for kvinner – det er mange mannfolk her...*

2.2.7 Heterogen sosialisering – spesielt for småsamfunn?

Om avsnittene over har fokusert på skillelinjene som skapes mellom bosatte i Nord-Salten i forhold til geografi, etnisitet og til dels kjønn, er et svært interessant funn i undersøkelsen nettopp få klikkdannelser på bakgrunn av sosiale kategoriseringer totalt sett. Dette blir snarere stadig trukket frem som en av de store fordelene ved å bo i småsamfunn:

- *Det her med å tilpasse seg et helt annen type nettverk enn i byen; det kan være en positiv ting å få med! For at i byen så har du kanskje i større grad perifer omgang med flere, mens her må du kanskje forholde deg tettere når du først skal forholde deg til noen.*
- *Man treffer ulike folk på ulike arena*
- *Her er det mye større aldersspenn i de du omgås. Man tilegner seg nye sosiale ferdigheter på den måten!*
- *Man hilser på flere folk her enn andre plasser*
- *I byen tror jeg man søker mer til studiekamerater og kollegaer med mer felles interesser, mens her omgås man mange, og også på mange forskjellige arenaer.*
- *Du har ikke all verdens mennesker å velge i. Du må være mer tolerant sosialt. Jeg har fått et rikere sosialt liv etter at jeg kom hit.*

Et stadig gjentagende tema var altså informantenes vurdering av sitt sosiale liv i småsamfunnene som annerledes og rikere enn det de hadde opplevd i byen. Mens de i byene hadde søkt til likesinnede, har de ikke den samme muligheten for å gjøre det her. – Som en av informantene uttrykte det; ”Så kan man jo savne av og til da, de herre jevnaldrende kompisene på lørdagskveldene for en øl osv... men...!”

En annen sier det slik:

- *I studietida har man så mange likesinnede venner. Men man blir også veldig lukket. Når jeg kom tilbake hit var det dører som ble åpnet igjen, som jeg mentalt hadde lukket. Det var så mange perspektiver jeg hadde glemt, for alle [vennene i byen] er så enige om alt. Du blir mye mer prøvd på meninger og slikt.*

Informantenes vektlegging av dette spesielle sosiale aspektet ved småsamfunn som noe positivt kommer tydelig frem av sitatene over. De opplever klart det å bli ”presset” til å leve tettere sammen med ulike kategorier mennesker som berikende. For det er jo slik de presiserer; det er faktisk ikke ”all verdens mennesker å velge i”... på det fysiske stedet⁵.

2.2.8 Besøksvaner

Hvordan utspiller så det sosiale livet seg i praksis i bygdene? Stemmer myten om at folk på bygda fortsatt bare ”stikker innom” hverandre, og hvor ofte gjør man egentlig det? Informantene ble bedt om å svare på hvor ofte de selv hadde besøk og hvor ofte de selv gikk i besøk til andre.

- *Ja, det blir nå til de nærmeste. Besteforeldre og naboer. Går kanskje et par ganger i uka. Det blir nå mye i helgene...*
- *Egentlig ikke så ofte i besøk. Jeg treffer jo folk i andre sammenhenger; dugnader, møter osv. Men helt uformelt kaffebesøk... En gang i uka har vi jo besøk... og drar i besøk.*
- *Både går på besøk og har besøk sånn 3-4 ganger i uka.*
- *Man går ikke på besøk til hverandre nå slik som før. Da ungene var små gikk jeg og naboen inn og ut døra hos hverandre. Og det var ikke nøye om den ene gikk i nattkjolen eller ikke.*

Som vi leser av sitatene er det ikke informantenes besøksvaner entydige. Verdt å notere er det imidlertid at ingen av informantene i utvalget oppgir å ha besøk/gå i besøk sjeldnere enn en gang i uka. Som det ble uttalt i et av sitatene, oppleves også dugnader og møter som sosiale arenaer, som i noen grad dekker besøksbehovet. Ettersom det er få mennesker på stedet, vil disse arenaene i mange tilfelle innebære at aktuelle besøksbekjente allerede er påtruffet i andre sammenhenger siste tiden.

Når det kommer til hvordan besøksavtaler inngås, kan informantene i utvalget bekrefte at fenomenet ”å bare stikke innom” langt fra er lagt dødt i Nord-Salten. Samtidig blir sms og Facebookmeldinger trukket frem som lettvinnt ved første henvendelse, eller som del av en kombiløsning for å avtale besøk:

- *Enten så dukker man bare opp, som regel er det nå det... Ellers avtales det via meldinger eller telefon.*
- *Ofte blir ikke besøkene avtalt i det hele tatt. Eller det kan være en blanding: Vi kan være ute og kjøre og så sender man en sms «er dere hjemme, kan vi stikke innom»?*
- *På sms, i barnehagen eller bare går til hverandre.*
- *Det avtales via Facebook, telefon eller ad hoc.*

⁵ Her er det verdt å notere at flere av de til/(bake)flyttede informantene i undersøkelsen oppgir å ha fått en sosial arena i nettsamfunnet Facebook som i noen grad oppleves å kompensere for de geografiske avstandene mellom dem og; a) deres «likesinnede» venner og/eller b) fagfeller/kollegaer i byene. FB omtales f.eks. som et svært tilgjengelig/ufarlig medium for å stille faglige spørsmål til fagfeller man normalt ikke ville sendt e-post eller ringt til. Utfyllende analyser av dette fenomenet vil foreligge i løpet av 2009 som en del av Almlis PhD-arbeid. Noe datamateriale til avhandlingen ble innhentet med tilleggsintervjuer til informantene i denne studien.

2.3 Flytting til regionen

De som har kommet flyttende (også tilbakeflyttere) forteller at integrering har gått greit, spesielt om de har flyttet til en av de mindre bygdene.

- *Jeg kjente noen få stykker da jeg flyttet, men det var ingen problem å få venner. Ble tatt med på det som var å være med på. Folk kom på besøk og jeg ble invitert av andre. Fantastisk flotte folk!*
- *Lett å bli en del av miljøet. Når man er fra en liten plass der alle kjenner alle har man lettere for å innrette seg. Man må gjøre noe selv for å bli inkludert.*
- *Litt nifst til å begynne med. Kjente ingen, men ble fort integrert – i hvertfall gjennom jobben. Og etter hvert også gjennom naboene [dette skjedde etter at informanten hadde flyttet til en ny/mindre bygd]. Det er godt naboskap.*
- *Hadde litt panikk [...] Generelt det å ikke ha de tilbudene man var vant til å ha, var litt omstilling. Ikke det at man nødvendigvis benyttet seg av dem, men det å vite at de var der...*

2.3.1 Respons på valg om å flytte til regionen

Informantene ble også bedt om å vurdere hvordan deres valg om å flytte til regionen ble møtt. Samlet sett ser det ut til at til- og tilbakeflyttere generelt har fått en god mottakelse. Sågar så god at det i noen tilfeller har føltes litt beklemmende:

- *Valget ble møtt godt. Plutselig kom man hjem og var et sånt midtpunkt.*
- *Bare positivt. Av folk på Hamarøy veldig positivt. Det er godt at det har dabbet av litt nå, for i det lå det en forventning om at vi skulle bli her veldig lenge.*
- *Når vi snakker om å flytte er det jo som om vi skal i vår egen begravelse.*
- *Vennene mine der ute skjønte jo ikke hva jeg skulle gjøre her. Jeg hadde levd et urbant liv. Og når man kom hit ble man jo veldig godt mottatt. Folk syntes det var bra at man flyttet hjem; at det ikke bare var fraflytting.*

Flytte hjem uten partner?

Ikke uventet opplevde altså noen av informantene å måtte forsvare valget om å flytte til landet ovenfor vennene i byen. Interessant er det å notere seg at veldig mange opplevde negative kommentarer omkring muligheter for å finne partner:

- *Både øg. Noen synes jeg var tulle. Flytte hjem uten partner... De på min egen alder reagerte mest. De eldre syntes det var flott!*
- *Det er nok en fordel å være en familiemann her. Det er ikke mange potensielle partnere..*

- *Bodøfolket spurte: Hva skal du gjøre der? Du kommer til å kjede deg og ikke finne noen partner! [...] Jeg fant mann på nettet som har flyttet hit.*
- *Når jeg skulle flytte hit var det mer sånn at; da må du ha med deg en mann hjem. Du må ikke flytte hit uten mann! – Jeg hadde ikke flyttet hit om jeg var alene.*

2.4 Hvordan er det å være ung i regionen i dag?

De yngste informantene i intervjuundersøkelsen er født i 1982. Det er dermed bare gjennom informantenes vurdering av yngre menneskers og barns oppvekstvilkår rapporten kan si noe om hvordan det er å være ung i Nord-Salten i dag. Informantene har også fått anledning til å si noe om hvordan de selv opplevde å vokse opp i regionen. I tillegg vises det til informasjon innhentet fra ungdom på *Romjulistreff*.

Trygt og godt er et ordpar som stadig går igjen når informantene snakker om oppvekst- og levevilkår i Nord-Salten. Denne talemåten er for øvrig ikke unik for denne regionen, og kan ses i en større sammenheng. Som språklig begrep og mental kategori er *fred og ro* veletablert og oppskattet i hele det norske samfunnet (Gullestad, 1989:123). Sammen med ordparet *fred og ro* er *trygghet* og *gode oppvekstvilkår* sentrale bestanddeler i ideen om en rural idyll og nettopp slike tanker har vist seg å være motivasjon bak flytting fra sentrum til periferi (Villa, 2005:12).

Den tidligere omtalte gjennomsluktigheten i småsamfunnene i Nord-Salten blir i forlengelsen av dette trukket frem som noe positivt i forhold til oppvekstforhold.

- *Ungene setter pris på tryggheten. At de blir sett!*
- *Det er nok en trygg og grei plass å vokse opp.*

På den andre siden fremkom nyanser i informantenes meninger også her:

- *Noen sier det er så mange farer med å vokse opp i byen, at det er tryggere å vokse opp på landet. Men det er jeg ikke enig i. Det er faremomenter og trygghet begge plasser. Det kan være andre ting som er farligere på bygda enn i byen...*

Samtidig innledet samme informant temaet med:

- *Jeg tror det er bra. Tror de kan være forskånet for mye som jeg var med på [i byen].*

Enkelte av bygdene som ble omtalt i undersøkelsen, fikk imidlertid påpekt mangler i tilbud som kunne få uheldig følger for oppvoksende generasjon:

- *Om du ikke er opptatt av idrett, kan du fort falle imellom. De fokuserer mer på band og musikk nå, det har det ikke vært før. Det er bra! Ungdomsklubb har det vært før, men den er ikke åpen nå. Så det kan bli mye "hanging" rett og slett, om man ikke spiller fotball.*

Dette sitatet kan igjen kobles til *gjennomsluktigheten* og det at man i disse samfunnene raskt får en rolle. Spesielt for ungdom kan kanskje dette oppleves ekstra ufordrende. Dette kommer frem av sitat i neste avsnitt.

2.4.1 Informantenes egen oppvekst

- *Jeg var ikke så mye på fest. Også drakk jeg ikke. Også var jeg kristen da, det var jo ikke bra. Da var man på en måte definert som kjip.*
- *Det var litt vanskelig å vokse opp i Kjølsvik med samisk bakgrunn.*

Informantene reflekterte også litt over hvordan barn og unge i dag i mindre grad benytter de naturmessige fordelene man har ved å bo her:

- *Det er ikke så veldig mange miljøer å velge mellom på et sånt lite sted, så hvis man ikke ville være med på den "drikke-veeldig-mye-kulturen" så falt man veldig fort utenfor.*

Totalt sett virker det, til tross for utfordringer i forhold til det å være "annerledes" i små samfunn, som om informantenes oppvekst i regionen har bidratt positivt i forhold til det å komme tilbake:

- *Som nevnt opplevde jeg min oppvekst som veldig trygg og god. Dette var noe jeg hadde i tankene da jeg valgte å flytte tilbake til Nord-Salten med mitt barn.*
- *En trygg og god oppvekst hvor man hadde mange ulike aktiviteter på fritiden.*

Når informantene forteller om gode opplevelser fra barndom i regionen, er det oftest knyttet til aktiviteter i og bruk av naturen. Fortellinger om hvordan barns møtesteder var ute og deres lek i hauger og fjære går igjen. Med tanke på den identitet/tilhørighet oppvoksende generasjon danner i forhold til (steder i) Nord-Salten som noe unikt, er det verdt å merke seg informanters refleksjoner omkring mindre bruk av naturen i dag. Når informantene forteller om barns oppvekstvilkår og fritid i dag, er nær utelukkende omhandlende organiserte tilbud og (mest) innendørs aktiviteter.

- *Før var vi mye mer ute og lekte og sprang.*
- *Vi var overalt. I båt, i skauen, syklet – vi fikk i alle fall ingen negative opplevelser som hindret tilbakeflytting*

2.4.2 Fritidsmuligheter

I forlengelsen av avsnittene over er det betimelig å skissere et bilde av hvordan fritidsmulighetene for voksne oppleves i dagens Nord-Salten.

- *Veldig store Man må velge. Alt blir veldig tydelig. Det er jo selvfølgelig prosentvis mer å gjøre i en by, men alt er så tilgjengelig.*
- *Det er mye som foregår!*
- *Her er noe for enhver smak. Jeg har funnet mine ting som jeg trives med.*
- *Det er fritt og frisk luft. Alt er så lett tilgjengelig. Muligheten for å ta barnet med ut. Bare gå rett ut døra og oppi her og plukke sopp...*

Men som vanlig er det meningsbrytninger også her:

- *Relativt dårlige muligheter. Jeg deltar ikke på noe. Det kunne helt klart vært flere aktiviteter for unge voksne.*
- *For de som er ung skulle jeg ønske vi hadde et Allhus.*
- *Kunne vært bedre. Kaffebar i Torghuset.*

Noen av informantene innleder også temaet med å gi en beskrivelse av at det er få muligheter, men kommer etter hvert frem til at de selv er tilfredse:

- *Det er jo muligheter, det er det jo. Men du har ikke alle de mulighetene som man har i en by. Men her er jo færre ressurser. – Jeg opplever selv å ha gode muligheter gjennom Nord-Salten turlag og Fysak.*
- *Det er jo begrenset. Men nå er ikke det noe stort problem for meg. Min fritid blir nå spist opp av andre ting likevel.[...] Ellers så er det heldigvis sånn at fotball er det nå overalt. Og fotball er den eneste sporten jeg driver med [...] Jeg blir mye hektet opp i dugnadsarbeid.*

Langt de fleste i undersøkelsen gir dermed inntrykk av å ha en innholdsrik og variert fritid – og at dette til dels kommer av at de har blitt med på aktiviteter de kanskje ikke ville oppsøkt dersom de hadde bodd i byen. Terskelen for å begynne med nye ting synes lavere fordi tilbudene er så synlige, de blir dratt med av folk de kjenner, og at ”alle” tar del i disse:

- *Her er det slik at alle går på aerobicen på Skutvik. Man trenger ikke være superflink, man trenger ikke engang å være flink. Man føler seg mye bedre enn når man gikk på studentidrett i byen. Da følte jeg jo meg supertykk selv om jeg veide 50kg. Slik er det ikke her. Her er alle med.*
- *Jeg tror ikke jeg hadde begynt med det jeg driver med om jeg hadde bodd i byen. Det er mye det sosiale...*

Flere nevner også at det på sitt sted er enkelt å starte opp tilbud om det skulle være ønskelig:

- *Det som er, er at folk her har blitt flinkere til å skape tilbud. Det er noe som man begynte å jobbe med for noen år tilbake. Det var ganske dødt før.*
- *Hvis du har lyst til å starte en filmklubb, så er ikke det noe problem.*

2.5 Jobbmuligheter

Når beslutningen om å flytte til eller bli boende et sted skal tas, er ofte ett av de først nevnte kriteriene jobb. Undersøkelsen tok dermed mål av seg å kartlegge hvordan bosatte i Nord-Salten opplever egne jobbmuligheter. Det overraskende er kanskje at nesten alle forteller om gode muligheter, enten de har kort eller lang utdanning. De presiserer imidlertid at noen forventninger er det best å la ligge:

- *Jeg kunne ha jobbet livet av meg om jeg hadde ønsket. Hvis du forventer at du skal ha fast jobb med en gang, og alt linet opp – ja, da sliter du. Eller få supergodt betalte jobber.*

- *Her er det ikke noe problem å få seg jobb. Spesielt hvis du er utdannet innen pleie/omsorg eller skole/barnehage. Ellers får man seg jobb uten problemer hvis man er villig til å være litt fleksibel.*
- *Det er et forferdelig kjø!*
- *Skal man bo i Steigen bør man helst være en gründer. Man må være litt kreativ for å bo her.*
- *Hvis man stiller med åpent sinn og ikke stiller for høye krav og tar det som byr seg, tror jeg alle har muligheter. Det har vært enkelt å skaffe seg jobb her.*
- *Jeg har ikke hatt problemer. Med prosjektarbeid og sånt. [...] Man blir litt som poteten.*
- *Har hatt gode jobbmuligheter for varierte stillinger og utfordringer.*
- *Gode muligheter. Valg av utdanning ble nok en kombinasjon av interesse og at det også er enkelt å få jobb på bygda.*

Et par av informantene med høyere grad høy utdanning har imidlertid mer kritiske innskytelser av typen:

- *Mulighetene er begrenset i forhold til den jobben jeg har. Man kan ikke akkurat velge og vrake. Jeg kunne jo selvfølgelig søkt meg til skolen... men jeg har ikke lyst til å være lærer.*

Kjønn

Også i forhold til jobbmuligheter ble informantene bedt om å skille på kjønn. Er det bedre jobbmarked for enten kvinner eller menn i Nord-Salten? Ut av svarene kunne en nærliggende konklusjon vært at det er lettere for kvinner å skaffe seg arbeid i regionen.

- *Mitt inntrykk er vel at i den grad det er arbeidsledighet her er det i første omgang de unge guttene... en del av dem pendler kanskje – jobber ute...*
- *Her i Hamarøy er det ikke flere menn enn kvinner som har høyere stillinger. Kvinnene er veldig synlige i samfunnet. Men i snitt har nok menn mer betalt...*
- *Kan kanskje være litt lettere for jenter å finne jobb.*
- *Det virker som om det er vanskeligere for menn å få seg arbeid. Og det er faktisk ganske mange menn som bor hjemme hos foreldrene sine langt opp i alder. Som kanskje ikke har jobb, og...*

På en annen side kan det da være viktig å minne om sitat tidligere i rapporten:

- *Tror enslige unge kvinner ofte velger å flytte, mens unge menn ofte blir boende.*

For det er faktisk slik at det er flere unge menn enn unge kvinner som er bosatt i regionen. Av de 1178 innbyggerne i de tre kommunene som var mellom 15 og 30 år pr 1. januar 2009, var 55,1% menn og 44,9% kvinner (ssb.no). Dermed er det nødvendigvis ikke slik at det er lettere for jenter å skaffe seg jobb – kanskje er det snarere slik at jentene i ”arbeidsledige perioder” i større grad reiser ut av regionen, med den følge at de arbeidsledige mennene blir mer synlige.

2.6 Politikk, velferd og infrastruktur

Informantene fikk anledning til å uttale seg om politikken som føres både i og for kommunen/regionen, og de ble spesielt bedt om å uttale seg om infrastruktur og kommunikasjoner.

Som alltid når det er snakk om politikk er meningene delte. Og begrepet *både* og går igjen.

Politikk

- *Både og. Ikke helt gjennomtenkt alltid. Jeg vet ikke helt hva de gjør der inne. Dumt at vi har fått eiendomsskatt.*
- *Jeg er veldig fornøyd. Spesielt med eiendomsskatt. Det er en siste mulighet for å berge kommuneøkonomien.*
- *Det har gått mer over til å tenkes helhet i kommunen nå enn før, noe som er bra. Man har kommet seg opp av skytegravene bygdene imellom.*

Region- og sentralnivå

- *Følelse av at en blir litt glemt. Det er ikke så nøye med småplassene. Vi blir kanskje sett på som raringer og bygdetullinger.*
- *Det er sjelden jeg sier sånn ”de derre nedi Oslo”, men i forhold til verving oppleves det ofte slik. De ødelegger ofte mer ved å verne uten at de kommer opp og ser.*
- *Det er et evig problem at man ikke får kommunen med på noen positiv verdiskapning [...] De har ikke penger til å bidra eller være med på noe som helst. Det er alltid snakk om hvor man skal skjære.*

Når det gjelder innbyggerne i Tysfjords tilfredshet med lokalpolitikken, skilte denne seg ut som mer negativ enn i de øvrige kommunene. Informantene opplever kommunen som lite samlet og er ikke tilfreds med de tiltakene som er gjort for å samle befolkningen.

- *Ikke fornøyd. Og det skyldes mye motsetningene som er mellom kommunesenteret og den andre siden. Det er en veldig splittet kommune. Og i den grad de har prøvd, har ikke politikerne greid å bygge bro [...] og jeg synes kanskje ikke de har prøvd nok.*
- *Ikke fornøyd. For lite handlekraftige politikere.*
- *Ikke helt fornøyd. Det er jo sentralisert til Kjøpsvik. Det tror jeg er vanlig her på vestsiden at man føler.*

Infrastruktur og kommunikasjon

Det å bo i et av landets mest usentrale områder innebærer per definisjon flere utfordringer i forhold til infrastruktur og kommunikasjoner. Informantene i undersøkelsen viser imidlertid overraskende stor forståelse og tålmodighet i forhold til dette. Det er tidligere vist til ros av Postens tjenester, men som det fremkommer under er ikke dette entydig. Gjennomgående er dårlig mobildekning det som oppgis å være det største problemet.

- *Post, mobil og bredband er bra. Jeg bruker mye internett og nettbank.*
- *Mobildekningen er elendig.*
- *Noen ganger når jeg har hatt vakttelefon med meg må jeg ha lagt mobilen på et spesielt sted på loftet. Det kan være en utfordring i den jobben jeg har.*
- *Posten får jeg på garasjeveggen, så det er jeg skikkelig fornøyd med.*
- *Det er et irritasjonsmoment at Posten ikke har visakortterminaler. Det er distriktsfientlig og miljøfientlig. Må kjøre til Leinesfjorden for å ta ut penger for å kunne løse ut pakker.*

De fleste synes kollektivtilbudet internt i regionen/kommunene er greit nok. Det presiseres at man er helt avhengig av egen bil.

- *Busstilbudet er dårlige greier – men man forstår jo at de ikke kan ha busser hver time.*
- *Man har lært seg å bli avhengig av egen bil. Noen ganger går det buss til hurtigbåt, andre dager ikke: Man gir opp å orientere seg og kjører selv.*

Når det gjelder kollektivtransport er pendling ut av Nord-Salten og videre sør/nord med fly det som vies mest oppmerksomhet. Flere informanter opplever det som problematisk at det på grunn av hurtigbåt- og flyruter ikke er mulig å foreta dagsreiser til hovedstaden.

- *Vanskelig at man ikke rekker et møte i Oslo samme dag. I Finnmark bor de mye nærmere flyplass. Det er faktisk ganske vanskelig.*

2.7 Hvordan omtales regionen?

Flere studier har vist hvordan innbyggernes snakk om og i lokalsamfunnet kan forme utviklingen på stedet⁶. I en slik sammenheng er det interessant å kartlegge lokalbefolkningens vurdering av *snakket* lokalt. Hvordan snakker man om regionen som helhet og om kommunene hver i seg?

Kommune- og bygdefokus

Et klart funn i undersøkelsen er at snakk om *Nord-Salten* i veldig liten grad finner sted. Som det ble beskrevet i avsnittet *Hva er Nord-Salten?*, vises det til at Nord-Salten som mental kategori og dermed språklig begrep er noe som først og fremst berører administrative og politiske konstellasjoner i regionen. Den gjengse innbygger forholder seg snarere til kommunen, eller sågar helst sin egen hjem-/bostedsbygd.

Når det gjelder innholdet i samtale om stedene, refereres det ofte til mye snakk om natur og ellers negativt fokus.

- *For 15 år siden var det veldig negativt. Nå føler jeg at det er helt snudd. 9 av 10 oppslag om Hamarøy i avisa er bra. Og det gjelder alle aviser, ikke bare lokalt!*
- *Stort sett positivt. Litt negativt om enkeltsaker – eks eiendomsskatten. (Steigen)*

⁶ Almli og Hovde (2008): Lokalsamfunnsanalyse av Herøy med fokus på kjønn og livsfase, Almli, M. 2007. *Språk til bærekraft*. Masteravhandling. Avdeling for samfunnsfag, Høgskolen i Bodø.

- *Mye snakk om natur. Det blir jeg pisselei. Natur har de overalt. Jeg sier heller; jeg liker å bo på en sånn plass, møtes på butikken. Og jeg kan skrive opp på butikken om jeg glemmer lommeboka. Det er det jeg snakker om!*

- *Mye negativt snakk. Det er typisk. Jeg ønsker å snakke positivt fordi jeg liker Steigen. "Alle" har hørt om Steigen. Strømstanset.*

- *...ja, et måtte vel kanskje bli dette med natur som er en fellesnevner da.*

- *Man snakker jo først og fremst om natur og tilknytning til sted og plass. Men man snakker nok om at det ikke er nok kulturelle aktiviteter for egen del. Også snakker man litt om politikken, at det kan være urettferdig fordeling og sånt. – Det kan være litt negativt fokus.*

- *En god del negativt snakk mellom bygdene. Mye negativt snakk generelt.*

2.8 De utflyttedes syn på regionen

Informantene ble også bedt om å gi en vurdering av hva de mente utflytterne tenkte om hjemstedsregionen sin? Det ble poengtert at utflytterne er gode ambassadører, og at lokale dager og festivaler er viktige for å holde kontakt mellom dem og hjemstedet. Utover disse begivenhetene, som nettopp trekker mange av utflytterne i feriene, hadde flere av informantene inntrykk av at utflytterne finner regionen kjedelig. Fortellinger som gikk igjen omhandlet utflytterne som kom hjem på kjappe helgeturer ellers i året, og dermed ikke får anledning til å se hva som egentlig skjer. Flere av informantene var nokså oppgitt over dette, og viste til at helgene faktisk ikke er de mest aktive periodene, og at de ferierende burde tilbringe flere hverdager her for å se hva som skjer. (Jf. informantenes beskrivelse av at det er "mye som foregår" i tidligere avsnitt).

- *De er gode ambassadører. Kommer hjem til festivalene og holder varmt forholdet mellom plassen og personen.*
- *Tror de fleste av dem har gode minner fra oppveksten i kommunen. Det er nok mange som kunne tenkt seg å flytte tilbake, spesielt etter at de har fått barn.*
- *De skal hit når de blir pensjonister.*
- *De som har flyttet ut tror jeg synes det er kjedelig å være her. Om man ikke har familie.*
- *Som en grei plass å besøke i feriene, men for kjedelig å bo året rundt.*
- *'Det er ingenting å gjøre i Steigen' – De burde kommet hjem tidligere i uka og vært lenger for å få med seg det som skjer.*

2.9 For og imot

I intervjuene ble informantene spesifikt bedt om å oppgi tre grunner for og tre grunner mot å bo i Nord-Salten. Svarene spriker en del, men i det store og hele er det samme tone som går igjen i informantenes korte oppsummeringer:

2.9.1 3 grunner til å bo i Nord-Salten

Innbyggerne som blir intervjuet nevner oftest naturen som grunn til å bo i Nord-Salten.

- *Naturopplevelser*

- *Flott natur*
- *Frisk luft,*
- *Naturen,*
- *Det er kjempeflott natur*
- *Flotte omgivelser*

Dette gjelder på tvers av kommunegrenser og alle ulikheter intervjuobjektene imellom, og speiler nok at vakker natur er noe som ofte kommuniseres både innad i regionen og i reiselivssatsingen i Nordland fylke som helhet.

I Hamarøy og Tysfjord nevnes også gode oppvekstvilkår, i Hamarøy gode barnehagevilkår og gode skoler. (Informantene fra Steigen har ikke nevnt dette spesielt, men snakker om oppvekst ellers i intervjuet.) Trygghet, ro og fred, naboskap og fellesskap nevnes i alle tre kommunene, dette er klar fokusering på noe som oppfattes som fordeler ved de små samfunnene sett i forhold til større byer etc, se diskusjon om ”frihet” side XXX. Videre nevnes ulike fordeler ved livet i Nord-Salten

- *Tilbudene blir så tydelige*
- *Billig å bo*
- *Nært byen om det er viktig for deg*
- *Nok å finne på om du vil.*
- *Jeg tror man kjeder seg mer i en by*
- *Gode nettverk – og man har utviklingsmuligheter*

Muligheten for jobb nevnes av flere, noe som kanskje går mot det man venter av småsamfunn med til dels presset næringsliv. Men som mer enn én informant understreket krever livet her fleksibilitet og tilpasningsevne, og som det også sies:

- *Er du kunstner, eller naturbasert gründer, kan du komme.*

2.9.2 3 grunner til ikke å bo i Nord-Salten

Når de blir utfordret på grunner til å ikke bo i Nord-Salten, er det som forventet mangelen på ”urbane” tilbud som nevnes først. Avstanden til byene nevnes av flere, og man kan ikke forvente å få samme tilgang på kulturtilbud og kaféliv som i mer tettbefolkede strøk. Samtidig nevner flere at dette er tilbud man kan klare seg uten, evt oppsøke når man har muligheten gjennom jobbreiser osv.

- *[Du kan ikke bo i Nord-Salten] om du må ha tilgjengelighet til alt hele tiden; pølse på Shell 23 om kvelden, kaffe latte....*
- *Lang vei til tilbudene, kulturtilbud,, shopping, kaffe lattebar, jobb...*

”Bygdedyret” og det å bli sett og lagt merke til i alt man gjør, nevnes av flere:

- *Intoleranse, sladder – det berømmelige bygdedyret.*
- *Bygdedyr eller ryktebørs*
- *Du må tåle at folk snakker om deg*

Ellers er det fysiske forhold og særegenheter ved samfunnets oppbygging som nevnes flest ganger:

- *Mørketid*
- *Ikke veilys*
- *Vanskelig å finne hus*
- *Dyrt å handle mat.*

Det er dyrt å bygge hus, og det omsettes relativt få eiendommer. Oppfatningen later også til å være at kommunale avgifter er uforholdsmessig høye, særlig nevnes eiendomsskatten i Steigen som eksempel.

Forholdene særlig for barn og unge går igjen i grunnene informantene oppgir for å ikke bo i Nord-Salten:

- *For lite satsning på unge voksne.*
- *Barna må flytte bort etter 10. klasse for å gå på v.g.s*
- *Noen av kommunene har dårlig tilbud i kollektivtrafikk, og langt mellom bygdene.*
- *Har du ikke sertifikat kan du glemme det*

2.10 Fremtidsvisjoner for regionen

Informantenes spådom for utviklingen fremover kan best oppsummeres som en forbeholden optimisme:

- *Hamsun vgs er blitt større med landslinje i friluftsliv. Befolkningstallene har dobla seg; SSB tar helt feil. Jeg er positiv!*
- *Positiv, for barnekullene er ganske store nå. Det skjer mye ting.*
- *Er nok ikke så veldig annerledes enn nå.*
- *Tror egentlig det er det samme. Håper vi er blitt flere, men tror egentlig det er litt mindre.*
- *Jo mindre innbyggere, jo mindre penger.*
- *Optimistisk. Tror at flere kommer til å flytte hit etter hvert som det blir mer hjemmekontor og slike løsninger. Jeg har opplevd flere ganger at folk er misunnelige: Nøkkelen ligger i midtkonsollen i bilen, og da anser jeg den for å være låst. VVS og andre som kommer bare låser seg inn. De vet hvor husnøkkelen ligger.*
- *Folketallet i Nord-Salten tror jeg vel kanskje vil fortsette å gå ned, men ikke så drastisk. En del vil nok flytte til, som ønsker seg et småbruk og ha litt armslag: Vil ha noen dyr, i det minste noen hester. Jeg tror det er mange som er lei rekkehus utenfor bysentraene.*
- *Da tror jeg et er en større region. Sammenslått. I det minste tenker man på det. Mer tilbud over kommunegrensene.*
- *Kommunene er slått sammen på en eller annen måte. Nedgang i folketallet.*

Få på romjulstreff

Av Gunnar Grytøyr. Publisert i Lokalavisa Nord-Salten januar 2010.

Det var ikke mange som tok seg tid til å komme på romjulstreffet som Steigen kommune arrangerte på Steigen Vertshus fjerde juledag.

Men de rundt 20 som møtte opp fikk høre erfaringene til to innflyttere til kommunen, en tilbakeflytter og en førstegangsinnflytter. I tillegg fikk de en gjennomgang av rekrutteringsprosjektet som KUN senter for kunnskap og likestilling har hatt gående siden 2007, og NordSalten Portalen som Lokalavisa Nord-Salten har hatt ansvaret for. De fikk også anledning til å si sin mening om Steigen kommune sett fra en mulig tilflytters ståsted, og se en flott oppvisning av Steigen Taekwondo.

Stina Pettersen (27) er født og oppvokst i Steigen, men forlot kommunen som 16-åring og har bodd seks år i Tromsø inntil familien bestemte seg for å flytte tilbake til Steigen. Hun er utdannet sykepleier og har grunnfag i psykiatri fra Universitetet i Tromsø. Nå tar hun videreutdanning i psykiatri via KUN senter for kunnskap og likestilling i Nordfold.

- En grunn til at vi flyttet var at vi ville gi vår sønn trygge og gode oppvekstvilkår med sterk tilknytning til naturen. Det var selvsagt en stor overgang å flytte fra Tromsø til Nordfold, men vi har i hvert fall ikke manglet fritidstilbud her. Det er mer snakk om å måtte velge bort, sa Stina da hun fortalte om sin tilbakeflytting.

Men da familien kontaktet kommunen for å høre om den hadde noe å tilby tilflyttere – som kommunen jo sårt trenger, fikk de nesten følelsen av at de ikke var velkomne.

- Vi spurte etter blant annet flyttetilskudd, men det hadde de ikke. Og når vi spurte etter barnehageplass ble vi henvist til den enkelte barnehage. Slikt burde det gå an å få vite når man henvender seg til kommunens servicekontor. Andre henvendelser har vi rett og slett ikke fått svar på. Hadde det ikke vært for at vi allerede hadde bestemt oss for å flytte, ville en slik mottakelse kanskje ha fått oss på andre tanker. Så kommunen har mye å hente her om de vil at ungdom skal flytte tilbake. Man må i det minste føle seg velkommen, sa Stine.

Ordfører Asle Schrøder (Sp) kunne ikke annet enn å beklage at de var blitt møtt med slike negative holdninger når de kontaktet kommunen. Han var klar over at kommunen har et klart forbedringspotensial, spesielt i forhold til tilbakemeldinger på henvendelser, og lovte å ta dette opp internt. De frammøtte etterlyste også bedre kommunikasjoner og pendlingsmuligheter – og idrettshall, og her hadde ordføreren både tro på bedre båtforbindelse med Bodø, og en plan for idrettshall.

Privilegert

Tanja Felix (35) er født og oppvokst i Tyskland, men har også bodd to år i storbyen Manila på Filippinene. Tanja er utdannet som lærer og har åtte års erfaring før hun bosatte seg i Nordfold. Hun er gift og har en sønn på ett år.

- Nordfold er en liten plass, men jeg har større nettverk der enn jeg hadde i storbyene. Ikke trenger jeg å bruke bil heller, både skole, barnehage og naturen er i gangavstand fra huset vårt. Så jeg føler meg nesten privilegert som kan bo slik. Og bylivet er jo ikke så langt unna om behovet melder seg, sa Tanja blant annet til forsamlingen.

Og begge roste Nordfold som en flott plass å bo, men gode naboer, godt miljø og utrolig mange fritidstilbud. Men kravet for å ha det godt er også at man må engasjere seg i lokalsamfunnet. Nå har de to planer om å etablere egen bedrift i Nordfold, og har gått på etablererkurs på Fauske.

- Vi skal starte med å bake brød, og kanskje servere lunsjpakker til bedrifter. Ellers får vi se hvor langt vi kommer, sa de to gründerne.

1. plass, Ung fotograf: "Veien videre" av Kristine Willumsen Theting

Resultater fra gruppediskusjonen på Romjultreff i Steigen, 2009.

Påstand: Om jeg ikke er et friluftsmenneske er det lite å gjøre på fritiden i Steigen

Gjennomgående: mye å ta seg til, flere eksempler nevnes innen kultur, trening/sport og sosialt. Det understrekes at tilbudet er "ildsjelavhenging" og bygger på "tilfeldig kompetanse", men at Steigenfolk stort sett er tilpasningsdyktige og initiativrike.

Påstand: Om jeg hadde fått jobb i en annen kommune i Nord-Salten kunne jeg tenkt meg å flytte dit.

Svært delte meninger. Ca likt fordelt med ja og nei, men om toppjobben skulle dukke opp et sted er man nok interessert.

Påstand: Det er enklere å være dame enn mann i Steigen

Synspunktene gikk mest på det sosiale. "Menn har vanskeligheter med å rive seg løs. Damene flytter ut og da blir det vanskeligere for menn å stifte familie." Men stort sett er synspunktet at man er likestilt, det var også reaksjoner på at ordet "dame" var brukt i påstanden.

Diskusjonsrunde:

Det ble også stilt en del åpne spørsmål hvor man ba om kommentarer:

Angående **Jobbmarkedet** var kommentarene at det nok er lettere for menn å skaffe seg ”jobber som allerede er her”. Men jevnt over oppfattes jobbmarkedet som likt for menn og kvinner. Mainstream nevnes som ”variabel arbeidsplass”.

Hvilke kriterier må være til stede for at jeg skal bo i/flytte til Steigen?

- Jobb, barnehageplass, gode skoler (med fungerende ledelse)!
- Ikke dårligere transportforbindelse til Bodø! Pendlemulighet. Praktisk velvilje fra aktiv kommune. Må ha jobb. Kollektivtilbud innad i kommunen.
- Gode boligmuligheter, kultur, arbeid, eldreomsorg/helsetilbud, enighet mellom bygdene.
- Jobb, hus
- Transport
- Det må komme en flott, nydelig, stor og fantastisk IDRETTSHALL!!
- Jobb. Åpent svømmebasseng.

Hva er Steigen som bosted sine 3 sterkeste fordeler?

- Mer variert nettverk, enklere å skaffe seg nettverk
- Billig å bo.
- Frihet til å velge fritid
- Hyggelige folk
- Positivt næringsliv
- Masse som skjer. Unge folk. Fin natur
- Lite kriminalitet, godt miljø, vennlige mennesker
- Fin natur – mange friluftsmuligheter
- Tar vare på hverandre fordi det er små naboforhold
- Mange muligheter på fritiden

Hva er Steigen som bosted sine 3 tydeligste bakdeler?

- Vi må ha idrettshall.
- Lite jobb for høyere utdannede.
- Kollektivtransport
- Budsjettprioritering/kommunalt
- Markedsføring utad
- Dårlig kommunal service
- Avstander/veivedlikehold
- Dårlig kollektivtransport, mer prioritering av skole/barnehage, mer langsiktige kontrakter i forhold til jobb, åpne svømmebasseng.
- Ikke hus til salgs, alt er fritidshus, ingen anonymitet
- Mangler en koselig, intim kafé
- Vanskelig å pendle om man ønsker jobb i byen.
- Litt snevert og ustabil jobbmarked. Vanskelig å få fast 100% jobb – spesielt i helsesektor.

"Å leve livet - hele veien": Thor-Rune Hansen

2.11 Hvem er småsamfunnsinnbyggeren – og hvilke vilkår opplever han og hun å ha?

Denne rapporten berører mange ulike tema i forhold til bo- og levevilkår i Nord-Salten. Er det ut av dette mulig å si noe nærmere om hvem den typiske innbygger i regionen er? Hvilke kvinner og menn velger å bo i småsamfunn og hvilke vilkår opplever de å ha?

Vi ba informantene selv sette ord på dette:

- *Vet ikke om de er så mye mer annerledes...*
- *Når man bor på en sånn plass blir man kjent med mange. Man snakker med folk på butikken.*
- *Eventyrlystne, naturelskere, de som er lei av bylivet. Tyskere...*

2.11.1 Frihet og trygghet

Flere av informantene legger vekt på *frihet* og *trygghet* når de snakker om sitt liv i Nord-Salten. ”*Det er så fritt*”, og det er ”*trygt og godt*”. Det er dermed interessant i forlengelsen av materialet over, å se nærmere på disse begrepene.

Av de tre opplysningsidealene frihet, likhet og brorskap, kan man kanskje si at Norge i de første etterkrigstiårene var mest preget av likhet og brorskap. I de siste par tiårene er det imidlertid mye som tyder på at det interne styrkeforholdet mellom opplysningsidealene er endret til frihetens fordel, (Aakvaag i Hylland Eriksen og Vetlesen (red.) 2007:79). Gullestad har pekt på hvordan det har pågått en verdiendring fra lydighet til det ”å være seg selv” (Gullestad, 1996), mens historikere har kalt tendensen for *frihetsrevolusjonen* (Sejersted 2005:518). Bauman har uttalt: ”i det samfunn vi lever i, er individuell frihet i ferd med å bli det kognitive og moralske orienteringspunkt”, (Baumann 1988:71).

Men hva består *friheten* i småsamfunnene i? Er det mulig å vurdere bo- og levevilkår i Nord-Salten nærmere om vi ser dem i lys av *frihet*? For å kunne gjøre det, er det viktig å dele opp frihetsbegrepet nærmere. Det er nemlig mulig å skille mellom det å ha frihet til kontra det å oppleve frihet fra, hvorpå begrepet dermed kan gi positivt eller negativt innhold.

Positive frihetstrekk ved Nord-Salten kan i undersøkelsen eksempelvis leses som: Frihet til å benytte naturen på ulike vis. Frihet til å benytte nye typer aktivitetstilbud fordi terskelen er lavere for å delta. Frihet til å ha sosial kontakt med flere kategorier mennesker. Og frihet til å skrive opp varer på butikker. Det informantene opplever som å ha *frihet fra* ved å bo i regionen er: Frihet fra kjøring og kronglete hverdagslogistikk som følge av trafikk. Frihet fra rekkehuslivet i forstedene. Frihet fra å låse bilen og ytterdøra. Frihet fra (så mye) kriminalitet.

Og med det er vi over i det som oppleves som trygt. Det er lite kriminalitet og alt er så gjennomsiiktig. Alle føler seg sett, eller som en offentlig person, som en av informantene uttrykte det. Det interessante i denne sammenheng spenningsforholdet mellom *frihet* og *trygghet* (Hylland Eriksen og Vetlesen 2007:5). For det er kanskje mulig å stille spørsmål ved om den samme tryggheten er det som fører til at mange velger å flytte fra småsamfunnene?

Informantenes betraktninger rundt sin egen og andres flytting kan tyde på det. Er det å ha mulighet til ”å være seg selv” (Gullestad, 1996), viktigere enn opplevelsen av trygghet for bostedsvalg? Undersøkelsen har avdekket at det nok kan være vanskelig å være ”annerledes” i Nord-Salten, enten dette gjelder etnisitet, utdanningsnivå, eller religiøs trosretning. Flytter utflytterne fordi de ønsker *frihet fra* gjennomsløsthet og rykter? Frihet fra fastlåste roller og det ”å bli en sånn type”? Er frihet til å være seg selv større i byene?

2.11.2 **Fleksibilitet en forutsetning for gode vilkår**

Et annet gjennomgående trekk som kom frem av undersøkelsen var informantenes vektlegging av *fleksibilitet*. Dette gjelder på flere områder:

De oppgir å ha gode jobbmuligheter dersom de er fleksible og tar de mulighetene som gir seg. Kanskje får de ikke «drømmejobben» eller veldig høy lønn, men om man tar det som byr seg, formidler de å ha gode muligheter. Åpenhet for dette mente flere hadde gitt dem muligheter de kanskje ikke ville hatt i byen. Gitt andre typer jobberfaringer og kanskje bredere kompetanse. ”*Man blir litt som poteten*”.

Også i forhold til sosiale forhold kan fortellingene oppsummeres med fleksibilitet. Grensene for hvem man omgås er ikke rigide, og man interagerer med mennesker innenfor mange sosiale kategorier. Det ble vist til at det ikke er så mange å velge i, og at dette medfører større bredde/mangfold i det sosiale nettverket. Den sosiale fleksibiliteten kom også til uttrykk i fortellinger om VVS/håndtverkere som kunne komme og gå som de ville – de visste jo hvor nøkkelen lå, og om muligheten til å ”skrive opp” varer i nærbutikken.

Det man i forlengelsen av dette kanskje kan se som et paradoks, er at man på den ene siden viser til et rikt og mangfoldig sosialt liv, og på den andre siden rapporterer om vansker med å være annerledes. I og med at en blir ”presset” til å være sammen med flere typer mennesker, skulle man kanskje utlede at det ble utviklet økt toleranse. Dette stemmer imidlertid ikke med det flere informanter beretter; om vansker med å være annerledes. På den andre siden dreide disse fortellingene seg i stor grad om opplevelser informantene hadde i oppvekst/ ung alder, og flere poengterte jo at de nå så tegn til endring mot økt toleranse.

I forhold til at Nord-Salten er en region med kvinneunderskudd, kan det med tanke på en mer balansert og positiv befolkningsutvikling igjen være nyttig å minne om KUNs rapport fra studie i Herøy kommune. Her var det jentene/kvinnene som opplevde ikke å ha muligheter pga at verken det offisielle Herøy eller befolkningen var bevisst å synliggjøre de mulighetene jentene hadde. Menns arbeidsfelt hadde fokus og jentene flyttet. Kanskje på feil grunnlag. På samme måte kan det i Nord-Salten være grunn til å synliggjøre ikke bare kvinners muligheter, men generelt ta tak i de fordelene og utfordringene som informantene har synliggjort i denne undersøkelsen.

Etterord:

Å spå om framtida...Scenario Hamarøy, 1988-2010

Av Børge Strandskog, publisert i Lokalavisa Nord-Salten 24.04.09.

Å spå om framtida er ingen enkel kunst. Det var det heller ikke for ekspertpanelet som i 1988 ville forutse hvordan Hamarøy kunne være i 2010. Daværende ordfører i Hamarøy, Ingvald Sørensen, trekker på smilebandet ved gjensynet av rapporten fra ekspertpanelet anno 1988.

- Men det var et veldig grundig arbeid som ble gjort den gangen. Per Eidsvik var initiativtaker, det var masse folkemøter, lokalutvalg ble etablert. Og noe har jo slått sånn noenlunde til, humrer gammel-ordføreren.

Bakgrunnen for hele prosjektet den gangen var å finne et grunnlag for å vedta langsiktige målsettinger for kommunen. Og som for prosjekter flest, det blir mye styr mens det står på – og mer eller mindre stille i etterkant. Men ekspertpanelet hadde spenstige forventninger til fremtidens Hamarøy. Ikke minst så de for seg store infrastrukturelle forandringer i perioden. For hør bare her; Hamarøy, Steigen og Tysfjord vestsida ble slått sammen til én kommune allerede først på 90-tallet! Tysfjorden er blitt fergefri! Drag har fått flyplass!

Og videre; Sjøaktivitetssenter på Ulvsvåg, landbruksmuseum i Leinesfjord, fiske- og sjøfartsmuseum på Skutvik og ”det finnes nå for eksempel både indiske, japanske (en undervannsrestaurant) og italienske spisesteder i kommunen”!

Ingvald Sørensen forklarer initiativet og prosessen for 20 år siden først og fremst med de generelle signalene som da ble gitt til Kommune-Norge.

- Det var på mange måter en brytningstid. Med overgang til nytt inntekstsystem og flere oppgaver til kommunene. Tidligere hadde vi politikere i stor grad opptatt som forvaltere, nå måtte vi selv ta flere egne initiativer. Økonomien ble trangere, og vi ble i større grad overlatt til oss selv. For Hamarøy spesielt betydde overtakelsen av sykehjemmet, samt den store nedbyggingen av statlige arbeidsplasser mye for det vi den gang prøvde å gjøre. Omstilling ble et begrep, og man ble opptatt av å være offensiv og ”på høgget”, forteller Sørensen.

”Hamarøy år 2010” mente at folketallet ville holde seg stabilt i 20-årsperioden. Det har som kjent ikke slått til. Siden den gang har Hamarøy mistet nesten fjerdedelen av sine innbyggere.

- Jeg husker at jeg en gang i denne prosessen påsto at vi måtte etablere minst 10 nye arbeidsplasser hvert år for å opprettholde folketallet. Hadde vi maktet det, hadde kanskje dagens Hamarøy sett annerledes ut, mener Ingvald Sørensen – som dermed er inne på det området han mener man har lyktes aller minst i forhold til de relativt store ambisjonene i 1988.

- Det er uten tvil på næringssektoren. Og det er selvfølgelig ikke bare det offentlige ”skyld”. Vi har rett og slett hatt for få gründere, for få bedriftsetableringer i denne perioden. Gang på gang viser det seg at det er enkeltpersoner som viser vei og får ting til å skje. Både i næringslivet og i stor grad også innenfor idrett og kultur. Og slike har vi kanskje hatt – og har – for få av, mener Sørensen.

Som i dag hadde man også i 1988 skyhøye forventninger til reiselivsnæringa. Ekspertpanelet antydte 350 sysselsatte i denne næringa i 2010. Fasiten viser at man neppe har nådd 10 prosent av dette ambisiøse tallet, selv om man tar med hele Nord-Salten. Langt mer treffsikker var antydningen om havbruk som ei stor næring, ikke minst i den nevnte "storkommunen" med Steigen og Tysfjord vest inkludert.

- Men Hamsunsenteret er jo snart på plass, og det i langt større format enn det som ble spådd i '88. Og jeg er en av dem som fortsatt har tro på at reiselivsnæringa kan vokse. Det krever imidlertid at det satses på kvalitet og lokale fortrinn, ressurser og historie. Jeg mener å kunne ane en ny giv og noe mer generell optimisme i Hamarøy-samfunnet. Selv om det fremdeles er mange usikkerhetsmomenter og skjær i sjøen, mener gammel-ordføreren, som konkluderer gjensynet med spådommene fra 1988 med følgende:

- Hamarøy er en god kommune for sine innbyggere, med bra eldreomsorg og godt skolevesen, slik det ble slått fast i 1988. Så får vi heller fortsette bestrebelsene på andre områder. Ting tar tid, og gjerne langt mer tid enn man tror og håper. Mange av diskusjonene fra den gang pågår faktisk fremdeles, smiler Ingvald Sørensen.

"Kreativ bonde med vanvittig idé": Marit Schrøder Elvik

Litteratur

Bauman, Zygmunt, 1988: *Freedom*. Milton Keynes: Open University Press.

Berg N.G, Dale B., Lysgård H. K., Løfgren A. (Red) 2004: *Mennesker, steder og regionale endringer*, Tapir akademisk forlag

Fosso E. J. 2004: *Moderne ungdommers liv og konstruksjon av marginale steder*, Stiftelsen for samfunns- og næringslivsforskning/Institutt for geografi, Universitetet i Bergen.

Gullestad, Marianne, 1989: *Kultur og hverdagsliv*. På sporet av det moderne Norge. Oslo. Universitetsforlaget.

Gullestad, Marianne 1996: Verdiendringer i Norge. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 3-4/1996

Hylland Eriksen og Vetlesen red.: 2007: *frihet*. Oslo. Universitetsforlaget

Sejersted, Francis, 2005: *Sosialdemokratiets tidsalder*. Oslo: Pax.

Skjeie H, Teigen 2003: *Menn imellom, Mannsdominans og likestillingspolitikk*, Gyldendal akademisk.

Thagaard, T. 1998. *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen. Fagbokforlaget.

Villa, Mariann, 2005. *Bygda som bustad*. Dr.polit.-avhandling, Institutt for sosiologi og statsvitenskap, Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, NTNU, Trondheim.

Wiborg A. 2005 *Flere unge til distriktene? Muligheter og utfordringer for økt til(bake)flytting av unge voksne*. Nordlandsforskning – arbeidsnotat 1003/2005

Internettider

<http://www.ssb.no/samfunnsspeilet/utg/200505/05/index.html>

<http://www.smp.no.htest.osl.basefarm.net/article/20080428/NYHETER/619195954>

<http://nordsaltenportalen.no/om>

